Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 1 МАРТ, 1988 ШУ. ★ № 26 (7529). ★ Мах 3 коп.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

ДІадахача юбилейни шера план ханал дуккха хьалха кхоачашъяьча Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша доккхий декхараш тІанийцар пятилетка кхоалагІча шера кхы а беркатегІа къахьегара. Шоай деша дай хилара шерра социалистически яхь йоаржаяьча цар бизза пайда ийбу балха ханахи производственни мощностехи. Цудухьа дерригача технико-экономически хьокхамий январь бетта плани тІанийца декхараши тІехкхоачащдарах рапорт делар цар. Паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа техар 70 метр гаргга бурув. Къахьегама овсарле лакхъяра бетта задани 6,3 процент тІехкхоачаш а яь, духхьал из лакхъяра чотагІа техад УБР коллективо заданел совгІа мел теха бурув.

ХІара станокаца юкъера лаьрхІача бетта бурув тохара коммерчески сухала задани 107,1 процент кхоачашъяьй цо. Бурув тохарга дІабода мах лохбарах кходаьд итт эзар сом. Бетта планагІа паччахьалкхенна 40 эзар сом пайда бе безаш хиннача, из задани шозза совгІа тІехкхоачаш а яь, бурувдеттараша 85 эзар сома пайда баьб. Уж производственни хьокхамаш дІахо а лаьгІ ца долийташ къахьега лерхІ УБР лаьттан чеваш техкараша.

Деша дай бац

Къаьстта бехктокхаме да пятилетка кхоалагІа шу А. Шерипова цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача Грозненски завода коллективана. Цудухьа дерригача технико-экономически хьокхамий паччахьалкхен план тІехкхоачашйир. ПланагІа лаьрхІачул совгІа арахийцар бІаьш эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци. Паччахьалкхенна кхо миллион сома маьха пайда бир, планагІа бе безаш хинначул дикка дукхагІа. Арахецача продукцега дІабода мах лохбара, къахьегама овсарле лакхъяра задани тІехкхоачашйир.

Цхьабакъда, укх февраль бетта йовзарг-йоацаш воча оагІорахьа болх бе йолаелар предприяте технологий коллектив. ТІанийца декхараш меттел, паччахьалкхен планах а гаьнна лоархІаеш яц из. Цудухьа квартала план а кхоачашйой тамаш йолаш паччахьалкхен декхар дукха тІадисад цунна ший потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш кхоачашдара даькъе. Ер шу доладелча денз хІанзлехьа завода технологаша ара ца хецаш йисай пхьа миллион совгІа сома маьха товарни продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а 90 процент мара кхоачашъеш яц. Иштта во да кхылола хьокхамаш а. Цу масалаша къаьгга хьахьокх цар тІанийца декхараш тІанийцача бесса каьхата тІа дисалга.

Ер шу доладелча денз хІанзалца хьа баьча балха итогашка хьежача гуш да предприятерча ерригача цехех, установкех цхьаккха а паччахьалкхен планах ца лоархІаелга. Царна юкъе а къаьстта во болх а беш, дукха паччахьалкхен декхар тІадусарех я Иванов Андрей Васильевича кулгалдеча АВТ установка коллектив.

Техника — кийчон мугІаре

Іалашо дика яьй

БІаьстан - кхашкара балхаш ший ханнахьа а дерригa кхоачамаш долаш а дІадоладара кийчо еш ба укх деношка Сунженски района В. И. Ленина цІерагІча колхоза къахьегамхой. Тахан а тІехь кхашка болх бе араяккха кийча йолаш латт боахама ерригa лаьтта оаха а ялат дІадув а техника.

Колхозни машинно - тракторни мастерске хІанз сихбенна тоаеш латт трактораш.

БІаьстан дено шера кхоаб, яхаш долча халкъа кица маІан а чулоацам а дика кхетабу боахама лаьтта леладараша. Цудухьа, «Сельхозхимегара» гІо а ца дехаш, шоащ хьаьнду цар лаьтта. Цу гІулакха дерригача кхашка дІатІа а эза бурташ яь дІаоттадаьд 4 эзар совгІа тонн кхо, тайп-тайпара минеральни а органически а удобренеш тайсай.

ХІанз кхашка деш дола балхаш ца хаддаш дайтар духьа техникана текущи а профилактически а ремонт еш ба боахама механизатораш. Цу лоархІамеча гІулакха шоай дерригa хьинар оарцагІдаьккха къахьегаш ба дикагІбола трактористаш Акуев ИсмаІал, Хумидов Висит, Итаев Лема, Висаитов Сала, кхыбараш. Шоай новкъостий техника тоаяра эша оатхалаш, запчастеш кийчъеш, сваркаца уж дІачІоагІъеш, вІашкахоташ болх беш ба токарь Хабаев Умалат, электросварщик Ахмадов Ризван, кхыбола специалисташ. Трактористашта, шоферашта эш-эша оатхалаш ханнахьа Іалашъю цар.

СУРТАШ ТІА: 1) боахаме хьалхалатта токарь У. Хабаев; 2) трактора эггара тІехьара кулг тохаш боахк трактористаш И. Акуеви (аьрдехьарвар) В. Хумидорови.

Р. АУШЕВА сурташ.

Хьайбаш леладерий хьашташ теркалду

Атта бац хьайбаш леладерий болх. КІезига я царга мукъа ха. Цудухьа боахама кулгалхой декхарийла ба ферма къахьегамхой хьашташ кхоачашдара цахаддаш йоакхо е.

ТІаккха мишта дІахьош да Наьсарен района боахамашка хьайбаш леладерий хьашташ кхоачашделга? Харц хургдац аьнна хет, «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча шурий — товарни ферме цхьаккха ледарло йоацаш, цІенхаштта из гІулакх леладу, аьлча.

Аз укхаза яьккхача лоаццача хана дукха дика гІулакхаш гучадийлар сона.

— ВІалла къамаьл а доацаш, дика хьож тхога боахама кулгалхой, — яхаш дувц ферма бригадира гІончa волча И. Хидриевс.

— Іа кхабарга хьежжа шура лу Іатто — йоах ферма бригадира Х. Костоевс. — Из кхета а деш бу-кх тха коллективо болх. Тхоашта хьадечун хам а беш, тхоашкара юха дІадоагІар нийса чакхдаккха гІерт тхо. Хетаргахьа, тха из вІаштІехьа а доал.

Дукха бар ферме иштта дег тІара къамаьлаш деш хиннараш. Гуш дар, цу гІулакхо дегаш айдаь уж хилар.

Укхазара хьайбаш леладераш паргІата хул бІаьсти хьатІаеча. ХІана аьлча, совхозо мах боацаш оах цар доалахьара бешамаш. Цул совгІа, дІадувш долча ялата а новкъостал ду совхозо. Лаьттан кхоачам кІезига бараштa, бІаьсти хьатІакхоачашехь, коартолашта лаьрхІа 0,10 гектар лаьтта лу, гуйран 0,20 гектар майдан тІара хьажкІаш чу а эцийт. Мах боацаш шишша бІаь кийла коартолаши, цІагІарча хьайбашта доакъари а кхоач ферма болхлошка.

Гуш да болх дІабодалга. Гуш да къаьгга укхазара сурт а. Ферма коллективо доаха толамаш ди-тІехьа дукхагІа хулаш латт. Селханарчул дикагІа тахан къахьега ловш ва ферма хІара болхло. Уж дика кхеташ ба цунца мара шоай вахар эргадаргдоацилгах. Цу деша маІан дика кхета а деш, ди тІехьа балха хьокхамаш совдоахаш хьайоагІа ферма коллектив.

Соахка укх ханага диллача, цхьа килограмм гаргга тІакхийттай цхьан Іаттагара йоаккха шура. Соахкарчул дикка лакхденнад ферме укх шера Іаьсий дозал а.

Дика чакхдаьккхар хьайбаш леладераша дІадаха шу. Юкъера лаьрхІача 2600 килограмм хилар хІара Іаттагара яьккха шуре, 2500 килограмм яккха лерхІаш хиннача. Цу хьокхамал гаьнна тІехбаьнна доаркаш а ба ферме. Масала, кхо эзар совгІа хилар Хаматханова Светас, Плиева Райхьанта, Сагова Розас, Евлоева Марета, иштта кхычар цхьан Іаттагара яьккха шура.

Кхоачаш даь даьннар аттагІа хеташ хиннад массаза а. Цудухьа ферма болхлоша керттера лоархІаш дар дІахо де дезар да. ХІанз цу деша дерригa шоай хьинар оарцагІдаьккхад цар. Уж тешаш ба шоаш каралаьца никъ нийса киларах.

Къахьегамхошта дика салаІа моттиг эш. Из гІулакх а тесса дитадац. Хьайбаш леладерашта аьнна кийчъяьй башха хоза цІе уголок. Цу чу да керда газеташ, журналаш, телевизор, тайп-тайпара ловзараш, кхы мел эшар. Мукъа йола ха локхаш пандар а болаш, безаме дІахьо ферма болхлоша.

Паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара шера план цхьайтта бетта кхоачашъе лаьрхІад укхазарча коллективо. Нагахьа санна хІанз мо боахама кулгалхоша дІахо а ферма болхлой теркалбеш хуле, уж декхараш кхоачаш хинна а ца Іеш, тІехкхоачаш хургда, аьнна хет. Из иштта хиларах тешал ду коллектива таханарча къахьегама хьокхамаша.

ТІеххьара цІераш яха безам ба дукххача шерашка ферме болх а беш хьабоагІача хьайбаш леладерий. Уж ба Іаьсашка хьожаш бола Халукаева ПаьтІамат, Базиева Марем, бежа Іуй Оздоев Ваха, Костоев Іалаудин, Хаматханов Ваха, кхыбараш.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

БІаьсти гаргa я

Пхи бІаь гектар совгІа лаьтта да Назрановски района «Маяк» яхача совхозе ялат кхедеш. Укхаза дІаюв хьажкІаш, кем, генараш, кхыйола культуаш. Цхьабакъда, массарел чІоагІагІа боахаме йоакхо еш, кхычарел дикагІа пайда беш я укхазара сомий беш. Цо 500 гектар дІалоац. Шинкхо кІира доаллаше укхаза дІадолалургда гаьнаш яІар, молхаш тохар, кхыдола балхаш. Лаьтташ леладераштa хьалхашка хайра проблемаш еце, сомий бешамаш лелаечарна хьалхашка къаьстта дукха я уж. Бригадни подрядагІа къахьегаш звеноош я беш лелаеш. ИоагІаш йола техника ца тааро юхатетт чІоагІа лоархІаме балхаш. Масала, гаьнех цхьа лазар кхийттача цар унахцІено лораеш балхаш дешехьа, оасар де деза ха хьаотт, е кхы бола болх бе безаш хул. ДІадоладаьча дус, аьнна, ала мегаргда цхьадола гІулакхаш. Техника вІалла йоацаш я, аьнна, ала йиш яц. ВорхІ гусеничи, кхоъ чархаш йола трактораш я бригадашта дІаенна. ШоллагІчарех цхьа трактор мара яц тахан болх беш. Йолаш йола опрыскивателеш, кхыйола техника къаьна я, тоъаш а яц уж. ХІара бригадана 10—12 опрыскиватель эш. ИоагІача техникаца Іалаш яь ца хиларо юкъе дут, дукхагІча даькъе, вай лакхе хьоахадаь балхаш. Бригадни подряд юкъейоалаяр фу пайда баргба цу тайпара хьал хилча?

Ювцаш йола беш лоамашта йисте я. Уллаче йоачаш дукхагІа хул. Цу гІулакхо ебаю зене йола садоахка хІамаш, лазараш дІадоаржаду. Массахана фийла хила везаш да гІулакх. ХІанз фондаш хьахийцай совхозе растворомешалка хьалъе аьнна. Из хургйола моттиг къоастаяьй. Бакъда, боккъонца ховш дац подрядчик малав, маца йистейоаккхаргья из объект хьалъяь. Нагахь из хьалйича ден — бус 150 тонн ядохимикатий раствор кийчбе вІаштІехьдаргда.

Йоацаш я беша цхьаццайола удобренеш Іоехка кхоаленаш, слесарни мастерской. Іан замалахь болхлой цІагІа багІа, хьаде хІама доацандаь. Бакъахь а хургда аьнна хет цу хана болхлоша тара хьаеш къахьийгача. Боахама а наха а пайда хургболча бесса цхьан кога тІа оттабича бакъахьа ба из болх.

М. АХИЛЬГОВ.

КПСС ОБКОМЕ

26 феврале хиннача парте обкома бюро заседане хьежар КПСС XIX Ерригсоюзни конференцена ма боаггІара накъабахара къахьегача коллективайи производстве хьалхалаттаррийн инициатива дешага.

Белгалдаьккхад конференцега, партеи халкъеи вахаре эггара йоккхагІйолча политически событега кийчлуш хиларах шийтталагІча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра тІехьарча республика къахьегамхой яхьа бехктокхаме этап а хинна дІаотташ латтилга. Яхьи творчествои дегІайоалаяра шерра таронаш хьаелл боахам лелабара, кердача хьалаша, йизза йолча хозрасчето, самофинансироване.

Партийни конференцена керда толамаш даьха накъаяха лерхІаш, «Грознефть» производственни объединене коллективо хьаллаьцай бурув деттача балхий Старогрозненскии Горячеводскии управленей А. М. Куприяновеи А. Е. Дроворубовеи бригадай инициатива, «Пятилетка кхаь шера план — шин шераи ах шераи» яхача девизагІа социалистически яхь дІайоаржаяьй. «Промавтоматика» Іилма-производственни объединенерча Б. П. Штапова, Е. Ф. Свинцовай, В. В. Нарядькой, Ф. А. Малянина, С. Г. Коноваленкой бригадаша а пятилетка кхаь шера план конференци хьаеллаш кхоачашъе декхар тІанийцад.

Парте обкома бюрос могаьяьй «Грознефть», «Промавтоматика» объединеней коллективай КПСС XIX Ерригсоюзни конференцена яха ма йоаггІара накъаяхара йола инициатива, парте горкомаш, райкомаш, горрайисполкомаш, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, боахамий кулгалхой, специалисташ декхарийла а баьб патриотически болам ма могга дегІабоалабара къахьегача коллективашка бииза баргбоаца организаторски агитационно - массовии болх бе. Яхь эргаяьккха тоаянза яргьяц, паччахьалкхен предприятех (объединенех) долча СССР Законага хьежжа из радикальни экономически реформаца, общественни вахара демократизацеца органически ювза а ювзаш. Яхь дегІайоалаяра, декхараш тІаэцара дешаш къоастаде деза къахьегача коллективаша шоай лоІаме, шеррача гласноста хьале. Уж тІаерзае еза хьадда дола толамаш дахара, экономически балха дикала хьокхамаш тоадара, социальни декхараш кхоачашдара, XIX Ерригсоюзни партийни конференцена ма боаггІара накъабахара дола декхараш толаме кхоачашдаь коллективаши хьалхалаттараши торжественни хьале хоастабелга вІаштІехьдаккхара.

Дийцад 1987 шера Нохч-ГІалгІай областной партийни организаце составах дола дош.

Белгалдаьккхад хІанз республика коммунистех 32,2 процент болхлой, 4,6 — колхозхой, 45,9 — гІулакхера нах, царех 30,5 процент производственни, Іилма-технически интеллигенце викалаш, хьехархой, лораш, юрта боахама специалисташ хилар. Халкъа боахама доакъошка 82,6 процент коммунисташ ба. 2,2 процент дукхагІа хиннаб лакхерei специальни юкъерei образовани йола коммунисташ, кхалнах 2,5 процент дукхагІа хиннаб.

КПСС мугІарашка бовлара нах хьахоржаш дукхагІйолча партийни организацеша теркалдир перестройкаца а из кхоачашъеча практически дакъа лацарца а сага дола гІулакх. Цу балха боагІаш бола теркам тІабахийтаб Октябрьскии Ножай-Юртовскии районий парторганизацеша.

Цунца цхьана бюрос белгалдаьккхар КПСС-е хьанийцарех халкъа боахама керттерча доакъошта юкъе лоархІаме моттиг болхлоша массаза а ца лоацаш хилар, цхьадола гІалаташ да кхалнах парте хьаэцача моттиге а.

Партийни мугІараш вІаштІехьдоахача кІезига нийслуш дац сихвалари хІама къоаста ца дари. Цхьайолча организацешка тІакхета нах хьакъоастабу цхьа шуи ах шуи-ши шуи мара къахьегама стаж йоацача, цІенхаштта йола къахьегама, вахара школа чакхъяккханза болча наха юкъера, уж кийчбалара боарам теркал а ца беш. ЦІенхаштта теркам байташ да партийни вахара юкъе дакъа ца лоацаш, парторганизацецара бувзам хьада хиларах партера нах дІабувлилга.

Республике болаш ба общества пайдане къа ца хьегаш бола коммунисташ, царех цхьабараш шерал дукхагІча хана болх ца беш а ба. Партбилеташи кандидатски карточкаши дІателара порядок телхаю. Цхьайолча парте горкомаша, райкомаша ледара лакхбу партийни документаш лорадара бола коммунистий бехктокхам.

Бюрос чІоагІйир 1987 шерарча областной партийни организаце составах йола статистически отчет, соцам тІа белгалдаьха кхоачамбоацараш дІадаха КПСС горкомаш, райкомаш декхарийла а йир. Парте мугІараш хьалдизара балха тІа хадданза кулгалде деза парте членствах йолча ленински принципашца, XXVII съездо а КПСС ЦК Ташкентски областной парторганизаце хьакъехьарча соцамо а дІадехаращца, парте нах дІаэцарах перестройка кхоачашъяра парторганизацей воздействе, уж организационнии идейнии чІоагІъяра эггара керттерчарех цхьа средство е еза.

Бюрос КПСС Сунженски, Заводской, Назрановски, Грозненски, Старопромысловски райкомашкара хьадийхар йІаьххача хана взыскани йолча коммунистех дола дешашка хьожилга, общества пайдане къа ца хьегача коммунистий хьакъехьара гІулакхаш даь ца хилара Урус-Мартановски, Заводской, Ачхой-Мартановски, Старопромысловски райкомий теркам тІабахийтар.

«КПСС XXVII съездо дІадехарашка хьежжа Ножай-Юртовски районни парторганизаце ревизионни комиссе балхах долча» дешага хьежар.

Белгалдаьккхад ревизионни комиссе ший болх парте дІадехараша ма яххара беш хилар, цо болх шера план оттаяь белга, тІахьожама цу хержача органга кхоача керттера лостамаш юкъе дохийташ хилар. Комиссе чура декхараш цун членех хІаранена дІанийсдаьд, керттерча балха теркам тІа а бохийташ. Комиссе хадданза теркаме лоаттаду къахьегамхой письмошка, заявленешка, жалобашка хьожилга, гІулакхаш чакхдахара порядок лелаелга.

Бакъда, ревизионни комиссе хІанз а ма боаггІара тІахьожам лоаттабац взносаш хьаялара дешай хьакъехьа парте райкома, юххьанцарча парторганизацей балха, ледара анализ а ю, вІашагІа а тох йолаш йола бокъонаш телхаяра бахьанаш, уж телхаелга дІадаккхара хьинаре къахьегац.

КПСС райкомо хІара кварталe взносаш хьаялара хьакъехьа тІанийю решенеш юххьанцарча парторганизацешта цхьан хІамана тІадерзадаь организаторски балхаца, практически новкъосталца чІоагІъяц, гІулакх телхадерашкара доагІар цІенхаштта хьадехац. Ревкомиссе членаша парторганизацешка яьча проверкай итогаш ювцача дакъа лацац.

Ревизионни комиссе массаза тахкац кІоаргга письмошка хьажара итогий хьакъехьара парте райкома болх. КПСС мугІарашка хьаэцара нах хьахаржара дешаш къоастадара йолча комиссе таронех чакхдаллалца пайда эцац. Парте райкома комиссе, организационни а кхыча а отделий балха йоагІаш йола координаци яц, дукхагІа теркам тІабахийта боагІа цун оагІорахьарча райкома финансово - боахама балха дешашта.

КПСС обкома бюрос Ножай-Юртовски районни парторганизаце ревизионни комиссена тІадиллад соцама тІа белгалдаьха кхоачамбоацараш дІадахара теркам тІабахийта, взносаш хьателара, гІулакхаш чакхдахара, къахьегамхой письмошка, заявленешка, жалобашка хьажара порядок лелаяра, бюджета приходной дакъа кхоачашдара, парте райкоме средсташ нийса дІаяхийтара, кхыча дешашта хадданза тІахьожам лоаттабе. Гражданаш яздеш а дувцаш а долча бахьаний райкомо ханханнахьа анализ е, цу балха кулгалхой, партийни актив шерра юкъеоза. Хьабаьхка нах тІаэцилга вІаштІехьдаккхара хадданза тІахьожам лоаттабе, болх беча моттиге а нах бахача а нах тІаэца. Парте нах дІаэцача гІулакхашка хьожача хьинаре позици лаца.

КПСС обкома бюро заседане дийцар республика халкъа боахама доал дара структура эргаяьккха тоаяра гІулакхаш, кхыдолча дешашка хьежар.

ПРОПАГАНДИСТИЙ ДЕШАР

Шоай болх чакхбаьккхар партийни дешара пропагандистий курсаша. Цига къамаьлаш даьд партийни, советски кулгалдеча болхлоша, КПСС обкома отделий заведующеша Л. П. Кизиловас, Ю. В. Кузнецова, И. И. Алмазова, КПСС Грозненски горкома секретараша В. А. Куценкос, М. Э. Баймурадова, финансай министра П. И. Голещихина, паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела заместителa С. П. Крайнова, республика керттерча нарколога М. А. Дальсаева.

Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета Іилманхошеи преподавателашеи М. М. Пархоменкос, В. И. Синельникова, А. М. Багдасаряна, Р. Л. Межидова, Т. А. Бермуса теркам тІабахийтар пропагандистий теоретически методически говзал лакхъяра дешашта.

Курсашка къамаьл а дир, дешаш бараша даьча дуккхача хаттарашта жоп а делар КПСС обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

СИЙЛЕН ЦІИ

ГІишлош хьалъеча дика гІулакхаш карагІдувларахи дуккхача шерашка дог цІена къахьегарахи «РСФСР заслуженни гІишлонхо» яха сийлен цІи еннай РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо КОТИКОВ Берса Бекхана — Нохч - ГІалгІай гІишлон управлене цІенош деча комбината комплексни бригада бригадира.

ПАРТЕ ДОШ — НАЬХА ДЕГАШКА

Къаьстта чІоагІа дег чу дийшад сона КПСС ЦК февральски (1988 ш.) Пленуме М. С. Горбачева аьнна ер дешаш: «Социализм — из инициативни болча наьха общество я. Социализм ше исторера сийлахь - йоккха инициатива. Лоацца аьлча, инициатива — вайна духьале ери вайна къувлари дац, хиланза даргдоаца прогрессе лоархІамегІдола хІама да».

Сона хетачогІа, уж дешаш эггара хьалхарча даькъе болхлой класса доагІаш да. Долче, тхона а — профессионально - технически училищай хьехархой а дешархой а коллективашта. Укхаза хьалкхебе беза творчески инициатива а йолаш, перестройка бІухой бола нах.

Аз кулгалдеча Грознерча № 2 йолча ПТУ дешаш бархІ бІаь гаргга саг ва. Уж ба хургбола мехкдаьтта чакхдоаккхараш, дахчан пхьараш, сварщикаш, электромонтераш, ЭВМ специалисташ.

Пленума материалаш Іомае йолаяьй оаха. Цу гІулакха хетадаь чакхдаьхар классера сахьаташ, хІара гІулакхаца беседаш яьй. Дика дІахьу из болх эрсий меттеи литератураи хьехархочо В. М. Киреевас, обществоведени хьехаш йолча О. В. Дубининас, хьехархочо Т. Н. Китаевас, производственни дешара мастераша Р. А. Хаджиева, М. У. Бакашева, кхычар.

И. ИСАЕВ,
№ 2 йолча ПТУ директор.

ЭКОНОМИЧЕСКИ РЕФОРМА: ХЬАЛХАРА ИТОГАШ

ФАБРИКА КОЛЛЕКТИВ— НИЙСАЧА НАЬКЪАГIА

«Птицепром» яхача Нохч-ГIалгIай треста директорца юртбоахама Iилмай кандидатаца Палаев Омараца Iуйрийна Грознейски района Первомайски станице дахар тхо. БIарг белабеш дар станица сурт: гаьнаша къайладаьха дагIа газ чуйнлла вай ханара дика а хоза а цIеноп, кер паргIата боаккхаш да цIена фо, кхыдараш.

Станицана тIехдаьнна Тийрка дукъа юхе кхаьчар тхо. Хьагучаьлар самолетий ангараштa тара йола гIишлош...

ОМАР Шатстиевича аьлар:

— Ставропольски аренашкарен Каспийски форда тIарен хьекха мух тIакхоачаргбоацаш яьй уж. Цул совгIа промышленни предприятеша бIехдаь доаца фо латтача а — «Майская» птицефабрике. Станица малхбоалерча оагIорахьа йисте я из, бахача наха новкъахургйоацаш. Зооветеринарни бокъонаша ма яххара.

1 январе денз фабрика боахама расчета тIен самофинансированеген яьннай. ДIадахача шерахье а укхаза болхлочунгара директорга кхаччалца къахьегама подрядни форма дIайолайир. ХIаране алапи хIанз цо болх барга хьежжа хургда.

ДIадахача шера дукххадар дикача оагIорахьа хувцаделар. ХIаьта царна юкъе къаьстта дика да хIаранена ший балха моттига ше да хетара уйла хьахилар. Цудухьа продукци дукхагIа а дикагIа а йоаккх, цунга дIадодар кIезигденнад.

Из хьалхара баьккха гIа мара бац. Дукха я коллектива пайда эцанза йола тароnаш. Ма хулла сихагIа а дикагIа а царех пайда эца гIерт.

— ДIадахача шера дукха а дукхагIа гулдир фуаш, дулх даьккхар, паччахьалкхенна дIа а елар уж продукташ, — йоах птицефабрика директора Тангиев Мухьмада. — Оаха паччахьалкхенна дIаделар 11 миллиони 901 эзари фуъ, 2840 центнер дулх.

ЦхьайтталагIча пятилетке хиннарел 4,2 миллион фуаш дукхагIа хилар. Из бахьан долаш тхо XII пятилетка тIеххьарча шера планагIа гулде доагIа фуаш хила дезача боарамга кхаьчар. 700 центнер дукхагIа даьккхар дулх. Ерригача йиълагIча квартале дIаенна продукци планал дукхагIа яр. Толаме кхоачашдир Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна тIанйца декхараш. Кхы цхьаькха масал а доаладергда вай. Юккъера лаьрхIача хIара яхкача котама тIехьара шера 185 фуъ гулдир, вешта аьлча планал 5 фуъ дукхагIа. ХIаьта котамаш 12 эзар дукхагIа хилар, хIара эзар фуъ гулдарга 72,7 сом дIадахар, вешта аьлча планагIа лийрхIачул 28,4 сом кIезигагIа. Из бахьан долаш 278 эзар сом пайда ийцар. Бакъда, дулх планах лерхIачул дукхагIа хIама дIадодаш хилар, хьалха хинначул кIезигагIа дахадале а.

Иштта чакхдаьлар дIадаха шу.

УКХ ШЕРА 14 миллион фуаш гулде лерхI фабрика коллективо. ХIаьта из цун керттера продукци я. Котамеи боабашкеи дулх дукхагIдоаккхаргда. Январь бетта паччахьалкхенна 1340 эзар фуъ, соахка цу хана денначул 364 эзар дукхагIа дIаденнад. ХIаьта котамеи боабашкеи дулх — кхозза дукхагIа.

— ХIанз йиззача хозрасчета тIа даьннад тхо,— йоах Тангиев Мухьмада. — Производственни зданеш, нах чубаха цIенош, соцкультбыта гIишлош хьалъе лерхI оаха. ЧIоаггIа лакхъергъя къахьегама овсарле, котамийн боабашкийн продуктивность, дикагIа доал дергда боахама, кхом бергба дукхачун а кIезигачун а. Цу дерригне а тха болхлой алапи лакхдергда, вахара хьал тоадергда.

Бакъда, партнераша юхаувз тхо, юхасецаду фабрика дегIайоагIилга.

Дукхача шерашка низкъала долаш хьадоагIа кстамаштеи боабашкаштеи доакъар хулийтилга. Дукха а дувц из. Бакъда, гIулакх тоадара деш хIама дац. Республика ерригa птицефабрикаш дикача комбикормашца Iалашъе декхарийла я Ермоловски элеватор. Бакъда, из деш дац. Цо хьаухийта комбикормаш во я, цкъаза телха а хул, йинараштa лазар а деш. Масала, 1987 шера 4 декабре «Майская» фабрикана Ермоловски элеваторо 150 центнер комбикорм елар. Цунца хиннадар 2,7 процент тух, вешта аьлча нормал 9-зза дукхагIа. ШоллагIча дийнахьа котамашн боабишкаши йов йолаелар, 4 эзар елар. Укхаза хинна зе элеваторах дахийта дезар. Из данзар. Ейначар даьча зенал совгIа, дийнаяраш толхайир, лохъелар цар продуктивность. Бакъда, из зе цхьанне а теркалданзар.

Коа тIара оалхазараш мала хий доацаш дуташ нийслу цкъаза. «Грознефть» объединене Iанарен хини цехо, хьалхxе хоам а ца беш, хий дIакъувл.

Хий дIакъовлар бахьан долаш 7 эзар кIориг елар, хIаьта хIара дийнахьа 8 эзар фуъ кIезигагIа гулдир. Из хIама Iаткъар бахьан долаш коатIарча оалхазарий продуктивность метта ца отташ дикка ха яьлар хий хьа хийцачул тIехьагIа а.

Кхы цхьаькха а партнер ва фабрика гIулакха новкъарло еш. Уж ба электрикаш. Цар а цкъаза электричество соцаю. ТIаккха птичникашка цхьаькха дийна хIама доацаш санна тата дуж— баьде я цар чу. Совц механизмаш а. Из дIаьхлу сахьата — шин сахьата, цкъаза ден - бус а шин дийнахьа а. Коа тIарча оалхазараша хIама а даац, хий а малац. ТIаккха гIеллу, кIезигагIа ду фуаш, цамогаш хул. ХIаьта долаш дола фуаш хьагулде а вIаштIехьдалац. Цхьаккха хIама ца дулуш бус коа тIарча оалхазарашка хьежараш.

Хий соцадаь, дика йоаца комбикорм ена (каст-каста яхь гIум а увш дом санна йола комбикорм) моттиг этачa дукха дов коа тIара оалхазараш, кIезига ду фуаш.

ПРОДУКЦИ яккхарга дIадодар лакхду йоккха яьча штаташа а. ХIара птичнике шиъ истопник ва. Уж лелабарга шера бIаь эзар сом дIадода. Цул совгIа безача маьхера доагор а дода. ХIана хул из? Из хул партнераша хьовзам барах. Уж ба Грозненски МПРК гIишлонхой. Итт шу хьалха цар хьалйир котельни. «Дика» хьалъяьй аьнна комиссе хьанийцай из, яхаш дувц. Бакъда, цхьан дийнахьа а болх бе пайдана-м хиннаяц. ХIанз из йохаш латт. Из хьалъеш дIадаха бIаь эзар сом дайна дIадаьннад.

ГIулакх дас санна деш хилча, керда котельни хьалъюлургъяр. Бакъда, укхаза да хиннавац. 10 шера истопникашта денна алапи миллион сом хилар. ХIаьта котельни хIанз а яц. Шерагара шерга теплогенератораш, царна эша запасной оатхалаш леха езаш хул. 18 истопник лоаттаве веза. Уж ба птицефабрика болхлоех 15 процент.

Совболча наха — специалисташа, гаража болхлоша, бригадираша фабрика гIулакх тоа ца дирал совгIа, цовкъарле йора, дог цIена, хьинаре болх берий дог эккхийтар. Цул совгIа, комбикормах, кийчача продукцех хIама а йоаккхар.

«Майская» птицефабрика кердаяла йолаелар. Хьагучаьлар дукха йола негативни оагIонаш. Гласностои демократизацеи коллективана кхыча тайпара бIаргадайтар гонахьа мел дар. Перестройкеи дегIаухилга сихдари кхетадир наха, уж практически гIулакхашца кхоачашде болабелар.

12 пятилетка шоллагIа шу долалущ юххье хозрасчети къахьегама подрядни формеи юкъеяхьа лаьрхIар, мугIарерча болхлочунгара денз директорга кхаччалца алапи хьаьча продукцега хьежжа лургдолаш оттадир. БIаьсти дIайолайир подрядни дезалеи звенош. ХIанз уж 16 я. Из деш доал ду аппарат, бригадираш аханега кхоачаш кIезигбир. Юхебисарий алапи лакхдир. Берригаш а де хIама долаш ба. Шоай декхараш кхоачаш а дулу.

— ХIанз со тхоай корпусе йизза йола да я, — йоах дукха ха йоаццаш «За трудовую доблесть» яха медаль еннача, хьалха латтача птичницас Прасковья Дементьевас.

ДIадахача шера ше лелаеча 16 эзар котамах хIараненa кIалхара юккъера лоархIаш 210 фуъ гулдир цо. Керттера да продукци, доакъар, кхыдола рузкъа леккъадара наькъаш дехнилга. Доакъар, хий, электроэнерги кхое а йиш ма йий укхаза.

П. Дементьева хьаллоац птицеводаша Булатова Сасакас, Богомольская Клавдияс, АзерсаевгIар дезала звенос, кхычар. Наха шоаех дай лоархI. Шоай къахьегамах царга кхоач материальни рузкъа, моральни лоIам хул. ДIадахача шера юккъера лаьрхIача бетта тIакхийтта алапи 80 — 100 сом хилар.

— Аз юккъера лаьрхIача бетта 260 сом ийдир, — йоах С. Булатовас. — Фуаш гулдара план тIеххкоачашъярахи доакъар кходарахи дикка хIама делар.

Укх шера хIара яхкача котама кIалхара лаьрхIа 200 фуъ гулде декхар тIанйцад фабрика болхлоша, хIаьта хьалха латтараша — 220 фуъ гулдергдолаш.

ДIадахача шера тха дезала звенос 30 эзар боабашк хьалкхейир, — йоах Азерсаев Висхана. — 440 центнер боабашка дулх паччахьалкхенна дIаделар. Укх шера 6 туре 50 эзар боабашкаш хьалкхее, 750 центнер дулх паччахьалкхенна дIадала декхар тIанйцад. ТIаккха тха алапи ше миссел кхы лакхлургда.

Дика дIадоладаьд шу дезала звенос. 100 центнер боабашка дулх дIаденнад паччахьалкхенна. 12 эзар кIориг хьалкхею. Ца йойташ хьалкхув 98 процент кIоригаш.

УКХ ДЕНОШКА хьахиннай кхы цхьаькха къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессивни форма а — индивидуальни подряд. Ильясов Рамзана дIаэц 60 — 63 ди даллалца хьалкхеяра яьха ди даьнна 1000 бройлерни кIориг, цаIи ахи килограмм хиллал долча дозалга кхоачаергйолаш. Ерригача туре цунна лургъя 45 центнер доакъара единицаш.

Мел боабашка дулх дIалургда Ильясова фабрикана, фу кхоачаргда цунна ше хьийгача къих? Р. Ильясова дIалургда 15 центнер гаргга дулх. Цох цунна ютаргъя ши бутт баьнна 50 бройлер, 250 килограмм комбикорми 500 — 600 сом ахчеи лургда.

Из «Птицепром» яхача Нохч-ГIалгIай тресте эггара хьалха дIадоладаь гIулакх да. Цунга хьожаш ба бIаьш бола коа тIара оалхазараш леладераш. Из гIулакх дукххането хьаллоацаргда аьнна хет сона. Цох пайда баргба паччахьалкхенна а наха а, дукха дулх даргда, паччахьалкхен маьхагIа а долаш.

Долла хIама дIадолалу инкубаце диллача фуагара, из дика хиларгара. Иштта дола дика фуаш ший доалахьара котамаш, боабашкаш, кхыяраш хилча мара хургдац. ХIаьта во доацаш фуаш хила йиш я специализированни птицефабрикий а. Бакъда, уж гаьна да (Ленинградски обласге, Ставропольски крае). Уж цигара хьада деза. Хьадахьаш лораде деза. Транспортах, тIадоттарах, Iодахарах мах бала беза, маьха деза хул.

Цудухьа хIанз моттиге хьахилийта деза иштта дика фуаш дергдола коа тIара оалхазараш. ТIаккха инкубаторашка дохка дика фуаш хургда.

Треста ерригa птицефабрикаш, царца «Майская» а йолаш, шоай инкубационни цехаш йолаш я.

— ДIадахача шера кIоригаш яхийтара цхьа миллиони 528 эзари фуаш кхаьчар тхога, — йоах станце кулгалхочо Гакаев Шерипа. — КIоригаш яхийта 1,35 миллион фуъ таьлме диллар оаха инкубаторашка. «Кросси» «Белорусь-19-и» яха 265 эзар, «Кросс Бройлер-6» яха 421 эзар, «Лидео», «Черри-Велли» яха 163 эзар боабашка кIоригаш яьхар тхона.

Яхкара промышленни лаьрхIа котамаши дулх даккхара боабашка кIоригаши яхийтарал совгIа, кхыча боахамашкеи бахача нахагеи котама а боабашка а кIоригаш ехкар.

— Тха птицефабрика проектни мощность 68 эзар яхкача котама лаьрхIа я. — дувц М. Тангиева. — ПланагIа 7,5 миллион фуаш гулден 2 эзар центнер дулх даккхен дезаш дар тхо. ХIаьта тха хIанз 89 эзар котам я.

ДIадахача шера 12 миллион фуаш гулде йиш хулийташ фабрика мощность сенца лакхъелар? Мича чуйохкаргъя бIаь эзар котамаш 14 — 15 миллион фуаш дергдолаш?

Птичникаш эргаьлха тоаергъя оаха хIаране чу 24 эзар котам гIоргйолаш. Цул совгIа, пайда ца эцаш лаьтта 15,5 эзар котам чуйодаш хинна корпус тоаергъя, хьалъеш я 35 эзар къонача котама лаьрхIа керда корпус. Цу дерригне а йиш хулийтаргъя фабрика мощность шозза лакхъе. Фух йола котамаш кхее а гIерт тхо. Цу таронех пайда эц оаха. Цунца Кхачан программа кхоачашъяра юкъе оаха лоаца дакъа доккхагIа хургда.

М. МАГОМАДОВ.

СУРТА ТIА: птичницаш П. Дементьеван К. Богомольскаян.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КЕРТТЕРДАР—ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

БЕХКА КIАЛХАРА БОВЛА ГIЕРТ

Тха мельзаводе керттера лоархIаш йола хьоар доаккхеи ишк йоаккхеи цехаш дукххача хана денз бригадни подрядагIа къахьегаш я. Уж шоайла яхь лелаеш я. ХIара бетта итогаш ю яхье яьннача бригадаша. Цу яхье хьалхареи шоллагIеи моттиг яьккхача коллективашта ахчан премеш хьожаю, кхыдола совгIаташ лу. ХIанз хьалха латташ я укхаза Боров Хизир, Галаев Абуязит, Берсанов Мухьмад керте латтача бригадай коллективаш. ХIаьта болхлошта юкъе яьржача яхье хьалха латт къахьегама ветеранаш, слесараш Боров Зелимхан, Пугоев Махьмад-Гири, грузчикаш Эсмурзиев Султан, Орцханов Хьусен, Муталиев Салман, хьоар ловсар Яндиева Мовлатхан, грузчицаш Шакриева Эсет, Могушкова Хасихан, Аушева Зина, вальцерез Кортоев Iийса, энергетик Боров Ювсап, мотовоза машинист Герусов Владимир, технологаш Аушев Iаьла, Мальсагов Идрис, техникаш-лаборанташ Барахоева Люба, Дакиева Iашат, кхы дукха бараш а.

Заводерча участкашта юкъе эггара халагIчарех лоархIаш я кийчача продукце складера мовхьаш тIадотташ йола участок. Шера керте цигара машиннаькъа вагонашца дIа-хьа хьу ахараш тоннаш кийча продукци. Цхьабакъда, участка коллектива болх цун кулгалхочо Имагожев Iаддал-Керима кхетамца вIаштIехьбоккхарах цхьа моттиг нийсъеннаяц вагонашта мовхьаш тIа ца доттарах йоагIачул дукхагIа уж сеца латташ.

Предприяте дIадахача шера план тIеххкоачашйир. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цо даьккхар 1380 тонн совгIа сортовой хьоар, 162 тонн хьажкIий ишк, 37 тонн жувр. Продукцега дIабода мах планагIа лаьрхIачул 0,2 процент лохбир.

Уж хьокхамаш дика дале а, новкъа да цхьаькха, продукци ца хилар. ДIадахача шереи укх шера январь беттеи брак хинна хьоар 340 тонн гаргга да. Из бахьан долаш завода коллективо цу юкъа дIатекхар 4,5 эзар сом гIод. Тха продукце дикалах дола дош дийцар районни халкъа тIахьожама комитете, цу гIулакха бехкебарашта ахчан начеташ а еш.

Фу бахьан долаш нийслу теш брак? Мичара хьадоагIа цун овлаш? Лакхе белгала ма даккхара, заводе болх беш дукха ба къахьегама ветеранаш, уж йоккха опыт йола, шоай балхах тIехдика кхета говзанчаш ба. ХIаьта а брак йола хьоар каст-каст доаккх заводе. Цун керттера бахьаң да ахьа хьачудоагIа кIа дика ца хилар, къаьстта во да вай республикера. Белгородски кхычеи областашкара доагIаш дар. ДIаоттадаь лоаттадеча хана а докъадеча хана а Iаьржденна дола кIин буртигаш дукха увш хул из.

Тха предприятера аралара доалаш дола хьоар эсала хилара бахьан да, ахьа мегаргдола а доаца а кIа къестадара эша элеватор заводе ца хилар. Цудухьа ГОСТ-а дIа ма деххара хилац дукхагIйолча хана оаха доаккхаш дола хьоар. Йолаш йола элеватор тишъенна а кIезига низ болаш а я. Цудухьа боагIIача хьисапе пайда нийсбац цунах. Готтача складашка латтача кIин йоагIача бесса сортировка е вIаштIехьдалац, цудухьа транспортерни линешка дика дар а во дар а хеттача тайпара къоастаде вIаштIехьдалац. Цудухьа ОТК службас кIезига яь а мело йича, ахьа дIачудохийта кIа кондиционни доацаш нийслу, цунца дувзаденна хIара ах сахьат массаза доал клейковина анализ е езаш хул ОТК контролераш.

Оаха доаккхаш дола хьоар эсала хилара кхоалагIдола бахьан да кхоачамболлаш складской емкосташ ца хилар, цудухьа биологически а физически а признакашка хьежжа кIа къаьст-къаьста дIаувттаде вIаштIехьдалац тха. Лакхе белгала мел даьха объективни бахьанаш нийсдаларах тха хьоар дика хилац. Уж кхоачамбоацараш дIа ца доахе, доаккхаш дола хьоар дикагIа хилийтара даькъе иштта ах-астагIа лелхаш болх беш хургъя тха коллектив.

Тха предприяте доаккха хьоар во хилара тхо тхоаш бехке долаш а моттигаш нийслу. Шелал аьттачул тIехьагIа тхона хоаделар ши Iанара яьй дIаоттабеча а царна наладка еча а подрядчико дукха кхоачамбоацараш нийсдалийталга. Производственни цехашка Iи хьахецаш а ца хецаш а моттигаш дукха нийслу, из Iаткъ продукци дикала, берригача балха тIа. Механически хьисапе кIа цIендаьчул тIехьагIа цунна термически обработка е еза. Шийлача хана цу гIулакха эш 30—50 градусал чухьнахьа доацаш дола дIайха хий. ТIаккха кIа сихагIа докъалу. ТIаккха доаккхаш дола хьоар а дикагIа хул. Лакхе мел дийца бахьанаш продукце дикала Iаткъаш да, цхьабакъда, ОТК служба хIаьта а чакхъялийта йиш яц брак, потребителашка дIакхачийта йиш яц дика доаца хьоар.

Лакхе белгала мел даьха кхоачамбоацараш дIа а доахаш, предприяте коллективага боаггIача боарамагIа болх байтара, арахеца продукци дикагIа хилийтара тIехьа а ца тетташ, хьалъе езаш я керда элеватор, шер а еш, модернизаци е еза хьаьрара ялат цIендеча отделенена, къаьнача, тишъеннача оборудованена метта керда низ болашагIа йола оборудовани оттае еза. Аргунски хьоар доаккха комбинат хьалъяьнначул тIехьагIа уж ерригa проблемаш къоастае дош деннад тхона Нохч-ГIалгIай АССР ялата продуктай управленеи, РСФСР ялата продуктай министерстваи кулгалхоша.

Хьаю продукци дикагIа хилийтара, къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяра дешаш цкъа санна дукххаза дийцад оаха партийни собранешка, производственни совещанешка. Хоадамболлаш йола мероприятеш белгалъяьхай овлангара денз предприяте коллектива болх тоабара. Тхо дог тийша да пятилетка кхоалагIча шера тха завода коллектива болх дикка тоалургхиларах.

М. ОЗДОЕВ,
Назрановски мельзавода производственно-технически лабораторе начальник, партбюро секретарь.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ФРГ. Космически аренашка тохкамаш дара цхьана гIулакхаш леладе «Лицензинторг» яхача советски арахьарча торговле объединенеца соглашени чIоагIъяьча мехкарча эггара хьалхаръярех компани я «Кайзер треде» яха фирма. 1989—1992 шерашка, масала, кхо эксперимент ергъя «Фотон» яхача советски космически аппарата борта тIа, цу тIа оттаергъя фирмас кийчъяь прибораш.

Из эггара хьалха баь барт шоай яраш санна кхы йоаца свойстваш йола веществаш хьаяра космически технологе даькъе кхыча мехкашкарча партнерашца советски организацеша баь коммерчески барт ба. Цу тайпарча тохкамех хьахиннараш бокхача маьхе хила тарлу кхоанеи технологи дегIайоалаяра, цу даькъе биотехнологи а генни инженери а йолаш.

СУРТА ТIА: «Кайзер треде» яхача фирма лабораторе болхлой.

Г. КУЛЬБИЦКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Дуне цхьан кIирагIа

ВАХАР КЕРДАДАККХАРА СТРАТЕГИ

Дунен халкъашта юкъерча общественноста шеррача гIозарашка чIоагIа ювцаш а цар анализ еш а я Москве хиннача КПСС ЦК Пленума решенеши, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева «Революционни перестройкана — вахар кердадаккхара идеологи» яха къамаьли. Дерригача дунен тIарча вай мехка доттагIаш дика а хеташ белгалдоах: Пленума решенеша советски общества вахара ерригача сферашка перестройка яра даькъе керда идеяш а лу декхараш а оттаду советски халкъа. Къаьстта дика хет царна дунен халкъашта юкъерча гIулакхий сфере вахар кердадаккхара стратегех хоадам боллаш хьахиннараш. Дерригача дунен тIара миллионаш бола нах тешаш ба герзаш дIадахара даькъереи дунен халкъашта юкъерча аренера кхыча хаьддача наькъагIа баьккха гIан — КПСС XXVII съездо могаяь йола дунен халкъашта юкъерча кхерамзлен дерригa чулоацаш йолча система концепци хаьдда кхоачашъеш хилар. Советски Союзо йолаяьй «Политически, идеологически, дунен халкъашта юкъерча фронташка шерра наступлени»,—белгалдоах «Коррьере делла сера» яхача итальянски газето.

Социалистически дегIадоагIачеи мехкашкара ухача дукххача откликашка белгалйоах Советски Союзерча кердача уйлай чIоагIача воздействех дуне бехктокхамеча, хувцалуш йолча хана чу дугилга: хьаеллалу керда, кхы а дикагIа тоаденна, демократичнии гуманнии тайпара дола дунен халкъашта юкъера гIулакхаш хьадара йола перспектива, кхерамах, вIаши кхерам тIатувсарах, ца тешамах мукъа а йолаш. «Демократизаци, — белгалдоаккх МТИ яхача венгерски агентства, — из социализма ленински концепце маIан чулоацаш хIама да».

Дунен халкъашта юкъе шерра хьаллоацаш ба советско - американски отношенеш тоаяра вай мехко чIоагIагIа чакхбоаккхаш бола никъ. Газетийи журналийи комментарешка, политическии общественнии деятелаша деча къамаьлашка хьахьокх из никъ дукха лоархIаме соглашенеши договоренносташи ярца белгалбоалаш хилара шоаш чIоагIа раьза хилар. Из бокъонца я а я Советски Союзаи ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъерча гIулакхашкара йоккха белгало. ЛоархIаш болча обозревателаша лерхIачох, Договора тIа хьахьекха да оагIоний позицеш адамий кхелашта лоархIаме долча деша хьакъехьа чIоаггIа вIашкайоагIаш хилар. Из хIанз советско - американски отношенешка, дунен халкъашта юкъерча вахаре а хулаш латтача кIоаргача, радикальнии хувцамий масал да. Кхы а лоархIамегIа да Советски Союзо а ВIашагIкхийттача Штаташа а хIанзалца хьа карагIдаьннар, кхоанеига бодача наькъагIа кхы а боккхагIа гIа баккха йиш йола лагIа санна мара ца лоархIаш хилар.

Цунга кхача гIертилга дIахьекхар США паччахьалкхен секретараца Дж. Шульцаца Москве переговораш йолча хана. М. С. Горбачева белгалдаьккхар, масала, дукхагIйолча паччахьалкхенаша нийса лоархIаш ма хиллара, СССР-ан США-ней юкъера гIулакхаш тоадалар — дерригача дунен хьашташка хьежжа хилар. Из иштта дале а 45 шера вIашдухьала латтареи конфронтацеи концепци царна Iаткъаш лаьттай. Шаккъа а оагIув шоай хьашташ вIашкадоаладара никъ лахара ларда тIа шоай дунен халкъашта юкъера бехктокхам чакхбаккха гIерта еза ха хьатIакхаьчай.

Из бахьан долаш шаккъа а оагIув Москве раьза хиннай хьатIадоагIача бетташка вIаши юкъерча гIулакхий ерригача комплексагIа, герзашта доазув оттадари уж кIезигдари, сага бокъонаш, регинальнии шин оагIорахьареи проблемаш чу а лоацаш, чIоагIа хьалхашкахьа дахар лоархIаме хилара. Цар дийцад, ядерни космически герзех, ядерни тохкамех, герзашцарча низехи моллагIдар санна долча герзах, химически герзах йолча переговоращца дувзаденна къоастаданза дола деш.

Паччахьалкхенашта керте латтараш Вашингтоне вIашагIкхийттача хана тIанйцача цхьана яьча заявлене тIа белгалдаь хинна декхар — стратегически наступательни герзаш кIезигдара а царна доазув оттадара а хьакъехьара договори цунца дувзаденна мел дола документаши кийчделга чакхдаккхара сихагIа низаш тIадерзаделга СССР-он США-си бакъдаьд. ХIаьта из де а деза «ма могга сихагIа, 1988 шу юкъе кхачалехьа паччахьалкхенашта керте латтараш цIаьхка вIашагIкхийтача договора кIала кулгаш яздергдолаш дича бакъахьа а хургда».

Цунца цхьана дунен общественносто дицдалийтац дунен халкъашта юкъерча арене аьттув болаш хьалаш хьахиннадале а Советски Союзацара гIулакхаш тоадара духьала бараша шоай хьинар айдаь хилар. Цу гIозараша шоай низаш оарцагIдоах гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ дIаяхара хьакъехьара советско - американски Договора ратификаци яра духьаларча къовсама. Белггала чIоагIбеннаб НАТО европейски флангера милитаристски болх а. Цига сихбеннаб ДоговорагIа дIайоахаргйолча ракеташта «компенсаци» е. Модернизаци е а дукхагIа хилийта а лерхI ядерни герза «кхыдола» тайпаш, къаьстта форда тIеи фегеи. Лондора, Парижера, НАТО штаб - квартира йолча Брюсселера юха а хьакхайкадеш да ядерни герза отказ дерг дац яха «ак», кхыметтел гаьнна хьатIайоагIача хана а. Великобритане премьер-министра М. Тэтчера духьала хьааьннад: «Ядерни герзах мукъа йолча Европана тIехьа яц со».

Кхераме тенденцеш лелаю химически герз дехкара тIехьарча къовсаме а. Масала, Франце тезис хьалхайоах, «кхерамзлен запас оалаш яр хьаянза яргйоацаш хилара хьакъехьа, хIаьта ВIашагIкхийтта Штаташ хIанззе а йолаеннай бинарни боеприпасаш хьае.

Цу тайпарча кхерамеча тенденцешта Советски Союз хаьдда духьала хилар машар безаш долча дерригача низаша шерра хьаллоацаш хилара кIийлеп тIа латт. Хьаллаца а могае а мегаргйолаш лерхI цар вай мехка хаьдда конструктивни инициативаш.

МАШАРА ТIЕХЬАРЧА КЪОВСАМЕРА ЛОАРХIАМЕ НИЗ

Праге чакхдаьннад Варшавски Договора чуйоагIача паччахьалкхений кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий вIашагIкхетар. Цар йийца а йийца хьаллаьцай США паччахьалкхен секретара Дж. Шульца Москве хиннача переговорий итогаш. Социалистически мехкий кепайоазоно цунца дувзаденна белгалдоах, социалистически мехкаша вIаши кхотаденна долаш а цхьоагIо йолаш а леладу гIулакхаш бахьан долаш кердача уйлано тIехьтIехьагIа чIоагIагIа влияни еш хилар дунен политикана. Адамий юкъара хьашташ лорадара йола ший исторически мисси социализма дIахьокх хозача хабарашца ца а хьокхаш, хаьддача гIулакхашца. Европерча халкъаша могаю ше дика уйла йолаш хилар дIа а хьокхаш гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ дIаяхара хьакъехьара Договор дIадола а далалехьа Чехословакеи ГДР-еи территореш тIара ший оперативно-тактически ракеташ араяха, аьнна Советски правительствас яь решени. Ховш ма хиллара, ракеташ араяха йолаьй.

Праге вIашагIкхийттача хана белгалдаьккхадар, регинальни проблемаш политически наькъаца къоастаянза яргйоацилга. Ховш да, цу тайпарча наькъа образец санна тIанйцад дунен халкъашта юкъерча общественноста шеррача гIозарашка советски бIу Афганистанера арабаккха болабе Советски Союз кийча хилар.

Дика уйлаш йолаш мел бола нах ловш ба 2 марта Женеве дIайолаергйола ООН Генеральни секретара лаьрхIача викалага гIоллара афгано - пакистански переговораш толаме чакхъялар. Цу раундагIа гIулакх чакхдаргда аьнна хетадала бахьан долаш да. Ховш ма дий керттерча кхаь документа барт баьлга. ДиълагIчох — советски бIу арабаккхара хьакъехьарчох аьлча, укхаза а дерригa къаьгга ховш да Афганистана хьакъехьа М. С. Горбачева заявлени яьчул тIехьагIа.

Цхьабакъда, долаш да афгански проблема къоастаяра духьале еш дола низаш. Пакистана доалдеча гIозарашка чIоаггIа дувц Афганистана хьакъехьарча советски заявлене тIа «цхьанкха керда хIама дац», цо гIо дергдац машара наькъаца дош къоастадара, ала гIерташ дола хабараш. Цу цхьан ханна женевски соглашенена кулгаш яздара йола услови санна хьалхадоах Афганистане хьалхагIа коалиционни правительство вIашагIйолла еза, яхаш, хIанз йолаш йола Афгански кабинет дIа а яьккха, «Наджибулла а дIаваьккха». Шеко йоацаш да коалиционни правительство вIашагIйоллара дош лоархIаме хилар. Цхьабакъда, из афганций шоай гIулакх да, Пакистанага е моллагIча кхыча паччахьалкхенга кхоачаш цхьаккха хIама а доацаш.

Социалистически мехкий кхыча мехкашцарча гIулакхий министраша Праге хьахьекха политически наькъаца регинальни конфликташ къоастаянза яргйоацаш хилара хьакъехьа шоашта хетар дунен общественноста шеррача тIоанаша хьаллоац, хIаьта дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка перестройка елга ерригача адамленна дола дика хIама а лоархI.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).

Грозненски производственно-шаейнн объединене цхьоалагIча цеха дуккхача болхлоша доккхий социалистически декхараш тIанийцад Ерригсоюзни XIX партийни конференци хьаеллача денга кхачалехьа шийтталагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план кхоачашъяра. Къахьегама ветеранашта нийсса ишта доккхий декхараш тIа а нийца, шерра социалистически яхь йоаржаяьй цехерча комсомольцашеи кагирхошеи. Царех итташ бола хIамаш тега мотористкаш ба графикал дуккха хьалха а баьнна, шоаш денна дош толаме кхоачаши тIехкхоачаши деш. Царех цаI я къона хIамаш тега мотористка, коммунистически къахьегама ударник Бехоева Хаза. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо шийн сменни норма 120—130 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа пятилетка хьалхарча шин шера задани ханал дуккха хьалха кхоачаш а яь, хIанз укх шера май бетта чотагIа къахьеташ я из. Овсаре болх барал совгIа, ше тегаш дола барзкъаш дикеи тIехдикеи мара хилийтац цо. Цудухьа цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIайохийт Хазе продукци.

Шийн балхах тIехдика кхеташ я из. ХIанз укх сахьате йиъ операцех болх бе ховчарех я къона хIамаш тега мотористка. Шийн опыт, дикагIйола балха методаш дIа а йовзийташ, къона цаI-шиъ говзанча цо хьал ца кхевеш цхьа шу дIадахийтац. Юкъарча балха тIа а хьинаре дакъа лоац Хазес.

СУРТА ТIА: хIамаш тега мотористка Х. Бехоева.

Н. КОВИАШВИЛЕ сурт.

БАРКАЛ ШОАНА

ПIаьраска дийнахьа, саракъо цамогаш хилар тха да — Шимоха. Шоаттадийнахьа Iурра геттара хала а хинна, больнице вигар из.

Назрановски районни больнице дIачувоаккхаше а, операционни истола тIа виллар из. Цу сахьате операци а йир. Массехкаьза приступаш хинначул тIехьагIа, сов шерг ийкха хиннадар цун. 18 ди даьккхад цу хьал тIа а волаш, фу хиннад ца ховш.

Цхьа операци яь ши ди доаллаше а цхьаькха е езаш хилар. Хьаваргвий-хьогI, яхача хьал тIа даьлар гIулакх.

Цхьабакъда, хирургически отделенерча лорий маькарал, денали говзали бахьан долаш тха да дийна висар, ма дарра аьлча.

Къаьстта баркал ала безам ба тха операци яьча шоллагIча дийнахьа тха даьна цIий ийшача, ший цIий цунна деннача Омерхаджиев Насруддина. Ший дегIацара цIий ца кходеш а, унахо Iоажалах ваьккха из духхьала лор хинна Iац. Визза вола саг а ва.

Иштта дег тIара баркал ала лов тхона отделене лорашта Чемурзиев Мусайна, Сагов Ислама, медицински йижарашта: Дзаурова Iашата, Баркинхоева Лейлайна, Цицдоева Аьсета, Аушева Iайнайна, Колоева Зинайна, Дудургова Хадчата — тхоай да Iоажалах воаккхаш гIо даьрашта.

Цу наха духхьала молхашцеи маьхашцеи дерба даь ца Iеш, шоай дIайхача, хозача дешашца, кIаьдача кулгашца дарба ду наха. КIалвисача унахочунна гонахьа хьувзача тхога але а хоза дош корадоагIар царна.

Ираз долаш, шоайх иштта адамашта беркат доалаш бахалба уж!

Экажкъонгий-Юрта вахача Гагиев Шимохий дезал.

ПЕРЕСТРОЙКА БIУХОЙ ХИЛА

ТIЕХЬАТЕТТА ЙИШ ЯЦ

КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумеи КПСС XXVII съездеи решенеша вай вахаре овлангара денз керда хувцамаш дIадоладир. Атта гIулакх дац вай дIадоладаьр. ДIахо ла йиш йолаш дацар хIама бе-башха ца хеталга. Карьеризм, тунеядство, ца даьр даьд яхалга шерра даьржадар вай мехка. Революционни хувцамаш эш из дерригa дIадаккхара. Уж хьахулаш а латт хIанз, цар цIи — перестройка.

Дукха ха йоаццаш хиннача тха завода партийни собране коммунисташа хIанз латташ долча гIулакхий кIоаргга анализ йир, кхоачамбоацараш дIадахара хаьдда наькъаш белгалдаьхар. Политически экономически дешар, наха юкъе беш бола политико - массови болх тоабе безаш хиларах дийцар.

Парткома бюро хIара член хаьддача коллектива тIачIоагIваь ва. Масала, сона, тIадиллад аз къахьегача № 130 йолча цехе агитационно - массови балха тIахьожам лоаттабелга. Вайцига во традици а хинна дIаэттад доккхийча цIейшка мара пенгазеташ ара ца хецалга. Цар тIа а духхьал толамех мара ца дувцалга. Из оамал цIенъяь дIаяккха езаш я. Критика, самокритика йолаш, гIулакхий анализ еш, лодыраш, дисциплина телхаераш бувцаш хила деза пенгазет.

Тха завод дуккхача хана республикански а Ерригсоюзни а социалистически яхьашка призови моттигаш йоахаш хьаенаяр. Бакъда, укх шера, хозрасчетага а, ше-шийна финансировани ярга а даьначул тIехьагIа, гучадаьлар кердача тайпара болх бара оаха кийчо во яьлга. Цу даькъе коммунистий бехк кIезига бац. Завода вIаштIехьдаьннадац дIабахача январь бетта планови задането кхоачашъе, оаха, коммунисташа лакхе латтача инстанцешкара хоадам боллаш хьадийхадац гIулакх цIенхаштта бокъалгахьа доаккхалга.

Тахан тоъам болаш дац нах дика къахьегара тIахьехалга. ХIаране шийн болх беча беррига низ тIабахийта беза хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

Цу тайпара нах кIезига бац тха цехе. Царех ба коммунисташ, слесараш А. Пронин, М. Дементьев, мастер Н. Прохоров, кхыбараш. Цар тIадиллa гIулакх кхоачашдергдоза тийша хила мара везац.

Массехк юкъара декхараш кхоачашделга сайна тIадилла дале а, аз керттера декхар лоархI технологически оборудованена ремонт яра слесарь се хиларах тарра, сай болх цIена кхоачашбелга. Цудухьа гIерт цIийвала везаргвоацаш къахьега.

Лакхе хозрасчетагIа хьоахадир аз. Ма дарра аьлча, цу формагIа оаха болх бу шоллагIа шу дале а, хIанз дукха нах нийслу, къаьстта болхлой, цунах ца кхеташ. Цудухьа экономически дешар Iомаделга дIадоладе деза ерригача участкашка. Цу балха дукхагIа юкъеоза беза экономисташ, боахама кулгалхой.

Укх тIеххьарча хана дукха дувц тайп - тайпара совещанеш, заседанеш кIезигагIа е еза, яхаш. Бакъда, хувцамаш-м кIезига да. Профсоюзни, партийни органашка хержачарех ца аьлча а, кхыметтел са а, мугIареча болхлочун, кIира массехказа тайп - тайпарча мероприятешка дакъалацара балха тIера вувла везаш нийслу.

Къайле йолаш хIама дац вай республике массанена эрсий мотт дика ца ховлга. Бакъда, из зувш бац «Знание» яхача общества активисташ. Сона дага а доагIаш тха предприяте нохчий, гIалгIай меттала цхьаь цаI лекци йийшаяц. Цу тайпара хьал да нхыча коллективашка а. ДагадоххарагIа аьлча, цу хьакъехьа КПСС Нохч-ГIалгIай обкома тIанийца лаьрхIа решени ма йий. ХьатIакхаьчай из решени кхоачаш ца ечаргара доаггIар хьадеха деза ха.

Телевидене, радиопередачашка ладийгIача, газеташ дийшача дика хоалу вай республике СССР Конституце положене дIадехараш гIожа телхадеш йола дин секташ хIанз а йолга. Царца боаггIаш бола къовсам ца лоаттабелга а гуш да. Идеологически фронта болхлой декхар да из гIулакх тоаделга.

Гуш долчча тайпара, къоастае еза проблемаш дукха я. ХIаьта уж тIехьатетта йиш йоацалга а гуш да. Перестройка лерттIа дIагIолга вайх хIаранех тийша да. ХIаьта цу даькъе коммунистий бехктокхам къаьстта лакха ба.

М. МАМАЕВ,
СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода слесарь, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома член.

IА ЮКЪЕХЬОШ ДОЛА ДАКЪА

Химически реагенташ еча Карабулакски заводе эггара йоккхагIа партийни организаци йола цех я технологическияр. Цунна юкъе йолх энергоцеха, лабораторе, тIахьожама-бустама приборий цеха партийни группаш. Ерригача балха моттигашка, участкашка болх беш ба коммунисташ. ХIаьта цу цехови партийни организаце балхах тийша да коллектива гIулакхаш.

Укхаза учете латтача 43 коммунистех 26 химически реагенташ еча цехе къахьегаш ва. Цудухьа хIанз, хозрасчета хьалашка болх беча хана, коммунисташа цIенхаштта а объективно а оценка ю шоаш беча балха. Цехови парторганизаце секретара, лабораторе заведующе С. Абрамяна, партгрупоргаша П. Газдиевас, В. Ковалева практикана юкъедоаладаьд коммунисташца вIашагIкхетараш дар, беседаш яр. Цехови партийни организаце активо еннача предложенех хьадаьд перестройкас керттера дIадехараш белгалдаьха плакат. Уж да, шеррача гласноста ларда тIа критикеи самокритикеи яра, социальни сфера дегIайоалаяра къаьстта теркам тIабахийтар. ХIаьта, бухсоццача кхаьчача коммунистий авангардни лоархIам лакхбар, партийни организаце денал чIоагIдар. Уж ерригa а положенеш хьалхагIа а йовзаш яр. Цхьабакъда, иштта шоайла айхха вIашкатехаяц тахан мара.

Шеко яц, коллективана а партийни активана а пайдане хинна дIаэттад завода кулгалхоша, специалисташа цехий болхлошца чакхдоаха вIашагIкхетараш. Амма, уж дукхагIча даькъе цхьа лостам болаш хул. ХIанз, къахьегама кердача системагIа мах беча хьалашка, болхлошта ха безам ба шоай ала-ш мишта хургда, гIулакх лерттIа дIадахьа новкъарле ер фуд. Нагахьа санна хьалха беррига а бехк кулгалхошта дIатIабехкаш царга хаттараш телаш хиннадале, хIанз чакхдоахача вIашагIкхетарашка шоаш юкъехьоча даькъах, дукхагIа дувца баьннаб болхлой. Ма-дарра аьлча, царех тийша ма йий план, коллективо толам баккхар.

Цехови партийни организаце идеологически болх чIоагIбарах дувцаш, ала доагIа тIеххьарча хана агитаторийи политинформаторийи лоархIам лохбенналга. Эсала чакхйоах коммунистически къахьегама школа занятеш. Из бахьанце бехк баькхаб профкома председателах А. Кудиновайх. ХIанз дукхагIа теркам тIабахийта беза болхлой цу школашка Iомабара. Партийни собрание декхарийла а яь, цу лоархIамеча деша кулгалдеш я завода планови отдела йоккхагIйола инженер Р. Семенихина. Бакъда. сагото яйташ да цхьабола болхлой цу занятешкара удаш хилар, дисциплина ца хилар. ХIаьта къонача коммуниста В. Семенихина кулгалдеча «В» смена реакторни блока аппаратчикаш, болх ца беш оборудовани лоаттаярах шоашта харцахьа бехк баьб, аьнна занятешка баха тиганзар. Кхетама болх беча инициатива карара ялийтай укхаза партийни группо, харцахьарча уйлаштеи къамаьлаштеи паргIато а луш.

Шоай къахьегама, быта хьалаш тоадарга хьежжа мах бу наха перестройкана. Болхлой раьза бац заводской медпункте медсестра ца хилара, балха моттигашка аптечкаш ца хилара. Уж дешаш ханнахьа къоастаде декхарийла бар коммунисташ А. Кудинован, И. Гоголеван. Дукха бехкаш доах заводчанаша Сунженски автотранспортни предприяте водителаша беча балхах.

ГIулакх чоалхане дийрзад завод «Бурение» яхача Iилман-производственни объединене доалахьа дIаелча дена. Экономически финансовни гIулакх леладара дола дуккха лоархIаме нормативаш хIанз а хувцайола мара яьяц. Производственни гIулакха чIоагIа Iаткъ смежникаша поставкай договор кхоачаш ца дар. Каст-каста нийслу кийча продукци дIаяхьийта вагонаш йоацаш. Иштта, соахка июлеи августеи 17 дийнахьа болх а ца беш лаьттар завод. Из бахьан долаш потребителашта хьалхашка доккха декхар тIадисар предприятена. Духхьал ноябрь бетта йоагIа продукци дIа ца яхийтарах 43 эзар сом гIод такха дийзар.

ТIеххьарча биъ бетта графикал хьалха а бувлаш къахьийгадале а, йоаь ха меттаоттае маганзар коллектива.

ХIаьта а карарча шера январь бетта итогаш во хилазар. Планал совгIа арахийцай 100 тонн продукци. Балха темпаш тIа-тIа лакхлуш йоагIа. Цо хьахьокх коллектива план кхоачашлургхилар. Къахьегамо масал тел цеха коммунисташа Р. Бавиновас, Т. Бекетова, парте Нохч-ГIалгIай областной комитета члена Л. Ерошовас, В. Корнилова, Х. Газдиевас, кхычар. Лоацца аьлча, коллективо, къаьстта коммунисташа хьинаре къахьег, шоаех тийшар цар тешаме хьаду. Бакъда. хIанзлехьа болх тIехьатетта болабеннаб смежникаш. Масала, хьадайтац планагIа доагIа каустически сода. Мадарра дийцача, квартала план бийдал ца хиларах кхоачаш ца яр кхерам болаш я. Цехови парторганизаце шийн собранешка каст-кастта тIабех КПСС членаш завода директора заместитель К. Мясникови снабжене отдела начальник В. Иващенкои. Цига ладувгI предприятена бийдал Iалашъяра цар дечун отчеташка. Из практика укхаза тIеххьарча хана юкъейоалаяьй. ХIаьта цунах пайда хьабаргхиларах тийша а я парторганизаци.

Цеха коммунисташта дагалатта духхьал производственни план кховачашъелга хинна Iац. Царна дагадоалл КПСС хIара члена общественни хьинар айдар, поселка вахара юкъе хьинаре дакъа лацар. Хьаэцаргда вай, масала, шийн лоIамерча халкъа дружине дежурство дIаяхьар. Хьалха хинна льготаш дIаяьхачул тIехьагIа, дежурстве ара а ца боалаш сайцабар нах. ТIаккха поселке порядок телхар. Завода коллектив леткъа йолаелар тайп-тайпарча инстанцешка хулиганаша даха дитац тхо, яхаш. Массава а цхьатарра дежурстве аравоалача хана из проблема яцар. ХIаьта хIанз хьанга леткъаргба, нагахьа санна болхлоша шоаш поселке порядок хилийтара тIахьожам лоаттабеш ца хилча, цу гIулакха юстарбаьлча? Из харцахьа долга кхета а даь, дежурства юха арабувла баьннаб дружинникаш. Эггара хьалха арабаьлар химически реагентай цеха коммунисташ.

Гуш ма хиллара, цехови партийни организацена хьалхашка латт тайп-тайпара проблемаш.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химически реагентий завода партбюро секретарь.

ЭККХАДЕ МАЛАР, ЮКЪЕДОАЛАДЕ ЛОВЗАР, САКЪЕРДАМ

Корта бохабу малар мелах цIаккха а пайда хьабаьнна моттиг яц. Цхьабакъда, дукха я наха цо зенаш даь, из бахьан долаш доккха хатараш хинна моттигаш. Укх каьхата кIал кулг яздаьча цхьанне коа саг йоагIаш моттиг нийсъелар. Нах дика дIаберзабир ковна даьша. Сайрийна саг йоалаьча вIамигача сага новкъостий баьхкар. Хьаьший Iоховша а баь, мел эшар дIатIадахьийтар цар истола тIа. Цхьа ха яьлча баьхкар цхьаькхаш. Уж саг йоалаьчун даьвеший цIагIа ховшабир. ГIулакх хоза дIадодаш дар. Дуаш-молаш пхи-ялх сахьат даьлар, кагийча наьха кеп хьалъялайэлаелар. Даьвеший цIагIа баьгIарех шиъ шоайла дIа-хьа гIар а яьккха, вIашагIлетар. ТIаккха цу цIен вокхагIа волчо дIа-хьа а къоастабаь, хоза къамаьл а даь цIабахийтар уж. Цул тIехьагIа маларо корзагIбаьхар хьалхагIа баьхка — хинна хьаьший а. Шоайла дIа-хьа гIар е баьлар. Геттара а хала хилар уж совцабе, гIар тее.

Цу тайпара масалаш кIезига нийслац саг йоагIача-йодача. Лакхе вай дийцача-м во доацаш, хатар ца хулаш чекхдаьлар гIулакх. Цхьабакъда, иштта массе хана мича хул.

ХIана! Цкъа-дале, малар котдоалаш латт Шозлагi-дале, йиллуш латт халкъа хоза оамалаш, дика традицеш. Цу деша бехке, дукхагIдолча даькъе, вай цIагIа бола боккхий нах ба.

Малара меттел кхы тайпа сакъердам хилийта беза вай кагирхошта. ТIаккха кIезигагIа хургба пелаиа тIаккхуддараш. ХIаьта хIанз гIалгIай саг йоагIача-йодача наггахьа мара хилац ловзар. Из дика традици вайнаха юкъера дIайоаккхараш ба моллаш да тхо, яхараш. Во кхаьчача меттел, дика денача а дерригa доал шоай бе доалладу цар Юрта хьаьший баьхкача, кагий нахи мехкарийи хьагул а бий, ловзар деш традици хиннай вай халкъа. Иштта са е къердийте, тух-сискалах а кхетийте дIабохийташ хиннаб хьаьший. Хьаша ца хилча а, кхоъ-ийъ саг вIашагIкхийттача ловзар хулаш хиннад. Цхьабакъда, корта бохабу малараш-м мийннадац. Цу хана къерачь е кхытайпа малараш хила-м хиннад, амма хIана санна мийнна дац-кх.

Тхо дахкац оаха укх письмо тIа белгалдехь хIамаш корта бохабу малараш вайна юкъе кIезигагIа хилийтара, кагирхой салоIам хьаькъалца вIаштIехьбаккхара санна йола проблемаш дIаяхара кийча рецепташ я ала. ХетаргахьA короргда кхы а пайданегIа дола наькъаш. Цхьабакъда, дика денача ловзар-пандар хиларо, кагийча нахаи мехкараштеи шоайла безам баа моттиг хилча, шеко а йоацаш, «пелинга» тIехьашка даргде. Шоана фу хет цох, газет дешараш?

письмон кIал кулг яздаьд город Назране бахаш болча 10 дезало.

НАЛЬГИЕВГIАР, УМАРОВГIАР, АЗИЕВГIАР.

ПИСЬМОШ

НОВКЪОСТАЛ ДЕХ

ПОЧТА ВО КХУХЬ

ХIара шера дукхагIа язду наха газеташ, журналаш. Из кхетадеш да, хIана аьлча перестройка йолаелча денз чулоацам болашагIа ирагIа хул цар тIа кепаетта материалаш, гуччахьа дувцбакъдолчох. Цар Iомабу нах гласностеи демократеи хьалашка баха, из нийса кхетае. Цудухьа чIоагIа халахет укх бехктокхамеча хана тха улица тIа бахача наьха керда газеташ, журналаш ханнахьа деша таро ца хилар. Из нийслу бувзама отделене болхлой бехкагIа.

Оаха 1988 шера подписка яьр а йоацаш кхытайпа корреспонденци хьаккхухь тхона каст-каста. Е цхьаькха а хул: цхьайолча хана цхьан газета 3—4 номер яхь.

Ираз долча наьха Iуйрийна керда газеташ деша таро яле, тха почтальоно селханара корреспонденци а тахан мара хьаяхьац. Из тхона бIаргагуш а йовзаш а яц. Хургьяр, нагахьа хьалха тхона почта кхийхьача Скрипочка Зоя Николаевна санна бехктокхаме а хеташ, цо шийна тIадилла гIулакх лерттIа кхоачашдоре. Зоя Николаевна хIана йовзар улица тIа мел бахача наха? Йовзар, из массе хана шийн болх тешшамеи лерттIеи беш хиннадаь нахаца Iимерза а безаме а хиннадаь. Тхона хац хIанз цунах фу хиннад, мичахьа болх беш я. Цхьабакъда, чIоагIа дезар тха улица тIа бахача наха из шоай участке болх бе юхаяйтар.

Дехар ду оаха: хьаяздаь газеташ, журналаш ханнахьа хьанхахьа тхона. ХIаьта шоай болх лерттIа бе безам боаца бувзама отделене болхлой бехктокхаме озабеза ха хьатIаакхаьчай.

ЗЮБАНОВГIАР,
КЕЛРОВГIАР,
ЩЕРБИНИНГIАР,
ДУБАЕВГIАР,
МАТАЕВГIАР,
г. Грозне Московская яхача улицагIа бахараш.

* * *

Хозахеташ деш аз тIеххьарча шерашка «Сердало». Из хIанз ирагIа да. Каст-каста го йиш я цун оагIош тIа чулоацам болаши дика язъяьи проблемни статьяш, фельетонаш. Дукха теркам тIабохийг цо социальни дешашта а. наьха хьашташ тергалду. Из дика а хеташ, укх шера а ханнахьа подписка яьяр аз «Сердалона». Цхьабакъда из сога дешийта дагабац почтальонаш. Укх шера январь бетта цкъа ма га деналац сона «Сердало». ХIаьта феврале цхьаккха а кхаьчадац.

Со вокха хиннав. Республика бувзама управлене а ваха леткъаш лела низ бац са хIанз. Цудухьа, аз дех хьога, хьамсара редакци, газет ханнахьа хьанхахьийтара гIо де сона. Со вах укх адресагIа: г. Грозный, ул. Старосунженская № 25 (код. 120) 144).

С. ДОЛГИЕВ,
пенсионер.

* * *

РЕДАКЦЕГАРА: ТIеххьарча хана редакционни почтаца каст-каста нийслу лакхе доаладаьраш санна дола письмош. Наха язду газеташ, журналаш во кхухь е вIалла ца дахьаш а моттигаш я, яхаш. ХIанад из ишта? Малав цу гIулакха бехкевар? Цу хаттарашта жоп далар дех оаха республика бувзама управлене начальникагара А. Хантагара. Тхоашкара цIаькха цхьа хаттар а оттадергдар оаха цунна хьалхацка: уж кхоачамбоацараш нийсдалийтараш, гIалаташ дувлийтараш бехктокхаме озара фу даьд?

● *«Сердалос» критика яьчул тIехьагIа*

МАРШРУТ ХИЙЦАЙ

— «Ховш ма дий Назране дукхагIйола предприятеш, организацеш городал арахьа укхалга. Цудухьа хила да наха балха аха. Аз айса хIара денна лов из хало. 2—3 километр никъ бе безаш хул со райисполкоме юххе соцача городской автобусаца больнице вахар духьа. Атта дац из. ХIаьта тхона хулаш йола хало дIаяккхара эшар кIеззига хIама мара дац. ХIанз городе гIолла лелача автобуса маршрут хувцар» — яздора редакце ше дайтача письмо тIа город Назране вахача пенсионера, 2-ча группа инвалида А. Эльджаркиева.

Из письмо «Сердалос» кепатехар укх шера 16-ча январе, «Маршрут хувца еза» яхаш корта а болаш. Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад «Чеченингушавтотранс» территориальни объединене генеральни директора заместитела Х. Татриева. Цо хоам бу, 1988 шера 15-ча январе денз города Назране гIолла лелача автобуса маршрут централи больнице кхаччалца йIаьхъяьй, яхаш. Назрановски райисполкомаца баьча бартагIа хIанз автобус лел кердача маршрутагIа: центральни районни больницера денз «Назрань» яхача автовокзал, Назрановски трикотажни фабрика, «Электроинструмент» завод, Пожарни, Ленина, Коммунальни улицашка гIолла Аьлти - Юрта кхаччалца.

Сона хетачогIа...

ДА ХИЛА IОМАЛЕ

Фуд перестройка яхилга? Сендухьа эш из, малагIа да цун маIан?

Цу хаттарашта дала жоп короргда «Перестройкеи вай мехка а дерригача дунен тIа а кердача тайпара уйла яреи» яхача М. С. Горбачева книжка тIа. Из ца дийшачов, мадарра кхетаде хала хургда перестройка яхилга фуд. ХIаьта цуи маIан кхета ца дича толамаш доахаргхиларах догдаха йиш яц.

Сага шийн гIулакх хьинаре дIадахьа вIаштIехьдаргда, нагахьа санна цунна шийна хьалхашка латта декхараши ше хьадечох бухсоццаш хьахулари довзаш хуле. М. С. Горбачева ма аллара, «Саг сомаваккхая а хьинарегIа болх бе» а беза, хьадеш дола хIама уйла а еш, цунах дог а лазаш де деза. Из доагIаш да вайх хIаранена. ХIана аьлча, перестройка е езараш нах ма бий.

ТIеххьарча хана ара мел доалача партийни документа тIа белгалдоакхх, хIара сага шийн моттиге да хила везалга. Малав из, шийн гIулакха визза вола да? Сона хетачох, из ва дика болх бе, боахам лелабе ховш вола саг. Цу хьакъехьа дагадохийта безам бар са экономика общество дегIаахара керттера бустам болга.

Карарча шера вай республика дуккха предприятеш, организацеш йиззача хозрасчетеи самофинансированеи хьалашка болх бе йолаеннай. ХIанз хIара кепиг лархIа деза коллективаша. ДукхагIйолча промышленни предприятешка, заводашка, фабрикашка из де хала ца хила мег. Цхьабакъда, атта хургдац хьалха денз пайда ца беш хьйоагIача совхозашта, къаьстта паччахьалкхен дотаце тIа яьгIача колхозашта. ТIаккха шийн гIулакха боккъонца да хилара эш хIара болхло, кулгалхо хIаьта а, экономически дешарех кIоаргга кхеташ хулга.

ДикагIа миштта вIаштIехьдаргда из?

Цу гIулакха лоархIамегIдар — экономически дешар. Цхьабакъда, цу юкъе хила йиш яц къаьнара, лекционни хьисапе дешар леладара практика. Хано хьахьекхад из форма дукха пайда луш йоацилга. Малев болхлоштеи юкъерча звенони юкъе дешар дIадахьа дезар? Шеко яц, экономически служба болхлой (уж хIара боахаме ма бий). Укхаза цар дуккха де йиш я. Инженерно - технически болхлоел дикагIа йовз царна экономика. Экономисташ декхарийла ба «готтига» моттигаш гучаяха, царех дувца. Сона хетаргахьа, дукагIйолча, коллективашка экономически дешар формана, даьд аьнна «галочка» оттаяр духьа леладу.

Боахамий кулгалхой экономически кийчбар гIулакх укх тайпара леладича бакъахьа хургдар. ВIашагIйолла еза экономически сообщество. Укхаза дешара процесс дIахьош, цунна кулгалдеш хила беза экономически Iилман е йоккха практически опыт йола нах: мехкдаьтта, педагогически институтий, университета, опытни станцей, экономически отделий болхлой. Цу деша юстара латта йиш яц кепайоазув, радио телевиденеи болхлой. Сона дагадоагIа вай республикански газеташ тIа цхьан хана «Экономически клуб» яха рубрика леладь. Экономически дешар ца ховлга дIадоаккхаш йола шийн тайпара школа хиннаяр цох. Из гIулакх юхаметтаоттадича бакъахьа хургдар.

Цу хьакъехьа геттара нийса а ханнахьа а енна предложени я Госбанка республикански контора управляюще А. Вартанова КПСС обкома тIеххьарча пленуме еннар. Республика боахамаш хозрасчетагеи самофинансированегеи довлача хана хиланза даргдоацаш хIама да партийни комитеташка экономически отделаш вIашагIйохкар. Цар цIенхаштта тIахьожам лоттабергбар финансови дисциплина кхоачашъяра, боагIа мах бергба харцахьарча новкъа баьннача кулгалхой, финансово - боахама гIулакх леладара юххьанцарча партийни организацей теркам тIаозаргбар.

Гуччахьа дIааргда вай, экономике дукха дайнад предприяте кулгалхоех дукагIбараш доал дара боккъонца кийчбаь ца хиларах. Вай республике кIезига ба экономически дешар дийша кулгалхой. ХIаьта экономически Iилма ма хулла сихагIа карадерзарга хьежжа вIаштIехьдаргда сихагIа перестройка е, бухсоццаш хьахулар дукхагIа хилийта.

Со бухгалтер ва. Йоккха я са опыт. Аз массаза уйла ю экономически дешар леладара дешай. Вахаро, практико хьахьокх: болхлошта, гIулакхерча наха, юкъерча звенон кулгалхошта кIезига да духхьал экономика лард Iомаяр, царна шаьра йовза еза производства учети тIахьожами лелабара лард а. ТIаккха дикагIа кхета а бергба, тIа а эцаргба цар коллективни къахьегам, кхетаергъя чоалханеча боахама механизма башхалонаш. Долче, боахам лелабе Iомалургба. Е кхыча тайпара аьлча, болхлошта ха деза план сенах хьахул, пайда малагIа ба, алапи мичахьара хьадоал, производство дIахо дегIайоалаяра фу эш; общественни фондаш мишта хьахул. Укхаза Iалаьмате дукха да бухгалтера де йиш йолаш. Цо шийна ховр наха дIахьеха деза.

Цу даькъе массанена а къаьгга дола масал да бухгалтера болх дика бовзаш вола Урус - Мартановски района «Солнечный» совхоза директор И. Дедаев. Дуккхача шерашка совхоза керттера бухгалтер волаш болх баьб цо.

Нагахьа вай массавар а экономика дIатIаверзе, гIулакх хургда, «Солнечный» совхозе санна. Дукхача шерашка тIехьабусаш хьабена боахам тахан республике дикагIчарех цаI ба.

А. МАГОМАЕВ,
тIема а къахьегама а ветеран.

ГОРОДО — ТХОНА, ОАХА — ГОРОДА

Пермски область. Добрянка яхача уральски городокерча Пермски ГРЭС-а кагирхой чуIе фусамаш хьалъеча комплекса балха тIа керттера принцип а хинна дIаэттай самофинансировани. Госбанкера шоай счето царна гIишлош яраи совгIа квартирашта ремонт яра, помещенешта художественни оформлени яра санна долча лоархIамерча гIулакхий тайпаш дегIакхувлара новкъостал ду ДIадахача шера МЖК-с ше баьча балхах 25 эзар сом цIена пайда бар. Из рузкъа цар коллектива хьашташка хьежа МЖК энденешн вIаштIехьа яхара дIадахийтар. Хьахулача пайдо дирекцена МЖК членашта ссудаш дала таро лу, хIаьта, юххера а, из комплекс дегIакхувлача дIадохийт.

Уж толамаш МЖК дегIакхувлилгах, шоашта цIеноwш хьалде таро йоацача производственни сферера боаца а зIамигача предприятей а къона специалисташ чуIе фусамашца Iалашбеча кхытIа таронаш лоархIача городской Iаьдал хьаллацар бахьан долаш доах. Кагирхой комплекса членаша пхе цIагIара итт процент квартираш къонача лорашта, городера гIулакх деча сферера болхлошта еннай. Цо жилищни проблема къоастаеча дикка дIахьалхашка вахара таро лу.

Шоайла цхьоагIо-барт болаш бах МЖК-а микрорайонера нах. Массазара ситуаци — тахан берашка хьожаш я «дежурни нана» Э. Корнукина (сурта тIа) — Добрянски цIеноw деча комбината болхло.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СУДА ЗАЛЕРА

ХАРЦАХЬА НИКЪ

Нана еннаяр Руслана. Да Мовла шийна саг а йолаяь, Курски областе вахаш вар. Руслан Ассински станице, Бакина цIерагIча улицагIа, № 68 йолча цIагIа вахача ший даьца витавар дас. Воккха саг могаш вацар, кIаьнкага хьажа, цунна доал де вIаштIехьдалацар цун.

Руслан хьогар дан нанеи долаш болча ший нийсархоех. Цар барзкъаш а дикагIдар. Царга хулар магнитофонаш, транзистораш.

БIарг лакха а хьехам бе а саг воацаш висача Руслана дагадехар къоал де. Ялхайтта шу мара дацар цун, къоал гуча а даьнна, 1987 шера 20 мае Сунженски районни халкъа судо чувалла ши шу ха тохача хана. Бакъда теха ха токхилга ши шу тIехьадаькхар цунна из зIамига хилларгIеи ше даьча зуламан уйла а яь, из кхетарга дог доахаши. Из кIаьнках баь къахетам бар.

Да шийн воIо фу леладу хьажа ванзар, иштта харцахьара хIама цунгара гучадаьлча хIаьта а. Из хиннадац. Ший син йоакхо йичахьа, кхычоа сагота хиннавац да. ПаргIата вужаш, мерза наб еш ваьхав. Хьан бехк боаккхаргба цох? Хьанна хов Курскерча наха цун Ассинске воI вий, цо зулам даьдий? Из харцахьваьннавий? Цхьаннена а хац! ТIаккха Мовлийна кхы хIама эшац.

ХIаьта халкъа судо шийх баьча къахетамах хоам бирий Руслана? ВIалла а бинзар. Цул совгIа, кхы а ше иштта къахийтта вутаргва аьнна хийттар. Суд яьчул тIехьагIа дукха ха яккханзар Руслана цIаькха а къоал де. Мичара фу лочкъадергда-хьогI яхаш, станице бIарг лакха волавелар из. Цкъа цунна бIаргаяйра Пролетарски улицагIа латта «КамАЗ» № 82-06 ЧИО марка йола автомашин. Садайча цун кабина чу вала лаьрхIар цо. Из дар 1987 шера 16 сентябре. Бийсана, ше соцадаь махиллара, кабина чу ваьлар Руслан. Зехьа хиланзар къонача «кIанта» поход. Кабина чу яр 70 сом мах бола маIача цаьха плащи «Крон» яхача маркагIа 300 сом мах бола японски транзисторни магнитофони. «Ка яьлар» Руслана уж дIаяхьа. Бакъда машина водитель Межидов Хизир дIахьорг мичаЙ, аьнна кабина чу хIама ютаргIоадача ваьлар.

Къайладахар Руслана даь къоал. «ТIаккха кхы а де мегаргда-кх» аьнна хийтар цунна. «Машинаш дукха ма йий хIанз, цхьаккха ца хьожаш латтача машина чура хIамаш яхьа аттагIа да-кх, кхыча тайпара къоал дечул» аьнна уйла йир цо.

Ше «КамАЗ-а» кабина чура хIамаш йихьа кхо кIира дала доалаш Руслана станица улицагIа латташ нийслу кхы цхьаькха машин. Бакъда цун марка кхы яр — «ГАЗ-24 № 08-06 ЧИЕ», хIаьта Первомайски улицагIа а латтар из. Хьалха санна йоккха кумаз кхаьча еце а, укхаза а «кIезиг-дукха ка яьлар» цун ший диск а тIехьа запасной чарх йихьар Руслана, хIаьта машина да Магомадов Iадлан Азизович запасной чархах ваьлар.

Мерзделар Руслана машинашка чура хIамаш лечкъаелга. «ВАЗ-21011» марка йолча Бабенко Виктор Петровича автомобила чу воал из. Хайра хIама нийслац цу чу Руслана — импортни кассеташ мара яцар цу чу.

Машинашка чувувларах дог эккхац цун цу чура шийна кIезига хIама нийсденнадале а. Ассински консервни заводa общежите коа латтача «ВАЗ-2106» марка йолча автомашина чура Руслана лочкъаю «Феникс-301» яха марка йола магнитофон ший ши колонка а тIехьа. Из къоал дир 1987 шера 31 октябре.

«Во говзал» яр хIетта мара ваха дIаволалуш воацача Хантаев Руслана Iомаеш хиннар. Харцахьара никъ бар из. Кхетанзар из хьалхагIа халкъа судо шийх къахетам баь хиларах а. Гучаваьлар къу. Бакъда гучаваьлар пхе кIирагIа диазза къоал даьчул тIехьагIа. Цхьаннена а ца ховш иштала къоалаш деш лийннавий — хьогI из аьнна хет. ХIаьта шеко йоацаш да цхьаькха, станице кагирхошта кхетам балара, цар культурни салаIара гIулакха йоагIаш йола йоакхо еш даларе из хIама хург ца хилар.

Хантаев Руслана чувалла кхо шу ха техар халкъа судо, хьалха санна ха тIехьа а ца йоакхкхаш.

Т. ЮСУПОВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, цхьайолча хана йоачан а йолаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 1—6, Грозне 1—3 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, лаьгIо лоа а делхаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 4—9, дийнахьа 0—5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

КЪОНАХЧАЛЛА ШКОЛА

Батыгов Хьамзата тоъал ха яьккхар Ашхабаде Советски Эскаре гIулакх деш волаш Iомалуш. Цу юкъа ше дикагIча оагIорахьа дIавовзийтар цо, тIема гIулакх Iомадеш хилар. Шийга деаьннар дизза кхоачашдора, дисциплина дика яр. Даьхе тешаме лораергйола бIухо хинна дIаэттар. Ший декхар сий долаш а дизза а кхоачашдора. Массаза а хьалхарча мутгIарашка вар из.

ДIахо йодача хана эскарера гIулакх Афганистане де дийзар Батыгов Хьамзата а. Цунна, Афганистане гIулакх деш хиннача кхычарна а санна, дукхаза хезадар, дийшадар цу мехках. Юххера шийна бIаргадайра цигара хьал. Бувзама взводе радиотелефонист хилар Хьамзатах.

ВоккхагIвола сержант яха цIи елча, взвода командира заместитель вир цох. Автомашинай колонна накъаяккха приказ кхаьчадар. ТIом болабелар вIалла дага а доацаш. Аьттув баргбола ха а нийсъяь, советски подразделене дорха атака йир. Хьалха йода машина лотае кагIдаьлар бандиташта. ТIом а беш, тIаяха советски стрелкови подразделени, душманий позице тIа кхаьчар, флангашкара чулаьцар из.

Сатийна хиннача оагIорахьара вIалла дага а доацаш автоматаш яьлар. Уж яьннача моттиге гадоахарг тIа а ваха, тIехьашкара душманий группана дов дир Батыгова, шийца связисташ а болаш. Душманаш хIалакбир связисташа.

Говза а майра тIом барах, новкъосташка аьттув баргболаш тIом байта харах Х. М. Батыговна «За отвагу» яха медаль елар.

ДРА волаш эскаре гIулакх дарах къонахчала школа я оал. Хьамзат раьза ва ше из школа чакхъяьккха.

Даьхенна хьалхашкара ший интернациональни декхар кхоачаш а даь, ше хиннача В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе юхавенав Батыгов Хьамзат.

ХIанз из болх беш ва Г-43-107-М яхача установке къонача болхлой барттайнача коллективе.

Цун гIулакхаш, беш бола болх Даьхенна тешаме хилара, интернациональнии патриотически декхар дизза кхоачашдара хьокхам ба.

С. МУРТУЗОВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

1 МАРТ
ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «21-ча бIаьшерера экспедици».
9.35 — XV Iаи Олимпийски ловзараш. Фигурни катани. Хьокхара выступленеш. Калгарера передача.
11.35, 15.30 — Кердадараш.
15.40 — Якутски телевидене программа.
16.10 — «Шумен» яхача иллеи халхарен Паччахьалкхен ансамбла концерт. (Болгари).
16.45 — Фильм-бераштa. «Къонах мишта хургвар».
17.50 — «Демократега Iомалуш да». Молдавски ССР моттигерча халкъа депутатий Советашка хоржамий итогашта фальсификаци яр.
18.20 — «Салтий фаьлг». Мультипликационни фильм.
18.35 — Школа: перестройка проблемаш.
18.55 — Футбол. «Комсомольская правда» яхача газета призах сезона кубок. «Спартак» — «Динамо» (Киев). Кишиневера трансляци. Перерыв йолча хана (18.45) — Тахан дунен тIа.
20.45 — Концерт.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Павел Нилин. Вахар долчча бесса.
22.35 — Тахан дунен тIа.
22.45 — «Дог доахийла йола ши ди». Эстрадни илле къонача исполнителий конкурсага. «Юрмала-88». 1-гIа передача.

II ПРОГРАММА

8.15 — «Городи Iалами». Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 10 класс.
9.05 — Французски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
10.35, 11.35 — Истори. 6 класс.
11.05 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — В. В. Андреева произведенешта юкъера концерт.
12.35 — «Керттера конструктор». Художественни фильм. 1—2 сереш.
13.40, 23.30 — Кердадараш.
16.30 — Кердадараш (гIалгIай меттала).
16.35 — Iилма-довзийтара фильм.
17.25 — Шун дехарца. «Тхо Гунибера да». Дагестански телевидене программа.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера хьал (нохчий меттала).
18.15 — Фильм-реклама.
18.20 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.35 — «Прохиндиада или Бег на месте». Художественни фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Приключения Домовенка». 1-гIа передача.
20.20 — «Спортивни вахар».
20.50 — «Говзанчаш». «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завода литейщик Х. Аушев (гIалгIай меттала).
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Доазол дехьарча фильма экран. «Падение Икара» (ЧССР).

2 МАРТ
КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — Хьайбай дунен тIа.
9.35 — «Бриллиантови кулг». Художественни фильм.
11.10, 15.30, 17.00 — Кердадараш.
15.40 — «Хормейстера вахара юкъера кхо ди».
16.10 — «Агропрома, гIулакхаши йоакхоши». Телевизионни документальни фильмай премьера: «Лаьттан да хила», «Миллион мича хьоргда», «Гамара Малхбоале».
17.05 — «Моаршал да хьога, музыка».
17.45 — XIX Еррrгсоюзни партконференцена накъадолхаш». «Дакъа лоацараш» г. Иваново таксомоторни парке директор харжарах.
18.30, 23.20 — Тахан дунен тIа.
18.50 — Философски беседаш.
19.35 — «Бетта тIа етт». Мультипликационни фильм.
19.45 — «Театр» яхача журнала редколлегеца вIашагIкхетар.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Оркестр йоацаш». Телевизионни документальни фильма премьера.
22.40 — «Рукдальски дворецa музыка». Ригера передача.

II ПРОГРАММА

8.15 — «Дагадоагiйн шоана Пришани волча». Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Информатикай вычислительни техникай лардаш. 10 класс.
9.05 — Немций мотт. Iомабу 1-гIа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Астрономи. Бутт.
10.35, 11.35 — Юкъара биологи. 9 класс.
11.05 — Немций мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — «Падение Икара». Телевизионни художественни фильм.
13.45 — «Iаламца барт болаш». Телевизионни документальни фильмаш: «Розовый ветер», «Озерная быль».
14.25, 23.45 — Кердадараш.
14.30 — «Хьалхара дегагIозаленаш». 2-гIа дакъа. «Массадар санна доаца ахка». Телевизионни художественни фильм. 4 сери.
17.00 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.05 — Киножурнал.
17.15 — «Шун книжни полка тIа». А. Исмаилов «Летучая мышь» (нохчий меттала).
17.35 — Бахархой Еррrгсоюзни переписага.
17.55 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.10 — «Кино: хувцаний ха».
19.00 — «Шоана хетар» (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Приключения Домовенка». 2-гIа передача.
20.15 — «Массанена а хIарaнена а».
20.45 — Концерт.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Музыка театре, кино, телевидене. Композитор Э. Артемьев.

3 МАРТ
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Моаршал да хьога, музыка».
9.15 — «Дакъа лоацараш». г. Иваново таксомоторни парке директор харжарах. 1-гIа передача.
10.00, 15.30, 17.20 — Кердадараш.
10.05 — «Лесные фиалки». Художественни фильм.
15.45 — Музыкальни гIанз. Концерт.
16.35 — «Россеца цхьана». Болгаре къаман цIейга. Турецки лоалах мукъаьнна 110 шу дузаш.
17.35 — Iилма: теори, эксперимент, практика.
17.55 — «...Ялхайтта шу даьннеи бокхагIеи».
18.40 — Мультфильм.
19.00 — Поэзеи минуташ.
19.05, 23.00 — Тахан дунен тIа.
19.25 — Саги закони. СССР прокуратура органашкара перестройка.
19.55 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Юлия Вревская». Художественни фильм. 1 сери.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Юлия Вревская». Художественни фильма 2 сери.
23.10 — «Дог доахийла йола ши ди». «Юрмала-88» яхача къонача исполнителий конкурсага. 2-гIа передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Юкъара биологи. 10 класс.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори.
10.35, 11.35 — Л. Н. Толстой. «ТIоми машари». Роман хьакхоллара исторех. 9 класс.
11.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — «Экзамен на директора». Художественни фильма премьера.
13.25 — «Хьасташ». Документальни фильма премьера.
14.05, 22.25 — Кердадараш.
14.10 — «Хьалхара дегагIозаленаш». 2-гIа дакъа. «Массадар санна доаца ахка». 5 сери.
17.20 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.25 — Хьамсарча [illegible] сий.
17.45 — Оаха нохчий мотт Iомабу.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.25 — Баскетбол. СССР чемпионат. МаIанах. 1-ча моттигах матч. «Жальгирис» — ЦСКА. Каунасера трансляци.
20.10 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Сакъердаме котама кIориг». Мультипликационни фильм.
20.25 — «Керттера критерий — гIулакх» Радиотехнически завод хозрасчета хьалашка (нохчий меттала).
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Оленька». Документальни фильма экран.
22.30 — Концерт.

4 МАРТ
ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Саги закони».
9.05 — «Юлия Вревская». Художественни фильм. 1—2 сереш.
10.10, 15.30, 17.05 — Кердадараш.
15.45 — Эрсий къамаьл.
16.15 — Латвийски телевидене программа.
17.10 — «Александр Покрышкин». Документальни фильм.
18.10 — Поэзе минуташ.
18.15 — «Пха». Мехкдаьттеи тундраи».
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.05 — Фестивалаш. Конкурсаш. Концерташ.
19.45 — «Терем-теремок». Мультфильм.
19.55 — «Камера дунен чу хьеж».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — ЦТ. экрана тIа духхьашха. «Я научу вас мечтать». Художественни фильм.
23.15 — «Взгляд». Сайрийнара информационно - музыкальни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Эрсий Iа». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 4 класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори. В. И. Ленин — Октябра баьчча.
10.35, 11.35 — Вайна гонахьара дуне. 1 класс. Вай ноаш.
10.55 — «Лицо Дисплея». Iилма - довзийтара фильм.
11.05 — Английски мотт. Iомабу. 2-гIа шу.
11.55 — «Гурахьа цIадоагIаргда». Художественни фильм.
13.25 — Документальни фильм.
13.55, 22.50 — Кердадараш.
14.00 — «Хьалхара дегагIозаленаш». 2-гIа дакъа. «Массадар санна доаца ахка». 6 сери.
16.40 — Кердадараш (нохчий меттала).
16.45 — ДоттагIий экран. «Иллиалархочох оала дош». Къулбаседа - ХIирийчен студе телевидене программа.
17.30 — «Служенье муз не терпит суеты». НГIАССР искусствай заслуженни деятель В. Раевский.
18.00 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.15 — Киножурнал.
18.25 — «Вай юкъара гIулакх» (гIалгIай меттала).
19.15 — Бокс. СССР-и США-и сборни командай матч. «Олимпийский» яхача спорткомплексера трансляци. Перерыв йолча хана (20.00) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Боксах СССР-и США-и сборни командай матча дIахододар.

5 МАРТ
ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Я научу вас мечтать». Художественни фильм.
10.00 — ДIалокх г. Жуковскера В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa симфонически оркестра.
11.50, 15.30 — Кердадараш.
10.55 — Документальни фильм.
15.40 — ХIана, сендуха. Берашта лаьрхIа передача.
16.10 — А. Глазунов. № 8 йола симфони.
16.55 — Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха ден 8-ча марта хетаь торжественни собрани. Союза ССР Доккхача паччахьалкхен Академически театрера трансляци.
18.30 — СССР Паччахьалкхен академически халкъа халхара ансамбла школа-студе доакъашхой концерт.
19.00 — «Лоа дашача хана». Мультипликационни фильм.
19.15, 23.25 — Тахан дунен тIа.
19.35 — Композитора А. Пахмутовай авторски сайре.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Композитора А. Пахмутовай авторски сайре дIахьахьар.
23.35 — Ейга атлетика. Европа чемпионат. Венгрера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Догам дара искусство.
9.05, 11.15 — Итальянски мотт.
9.35 — Н. А. Римский-Корсаков.
10.35 — О. Берггольца поэзи.
11.50 — «Фашизму предъявляя счет...». НГIАССР заслуженни художник Л. Царицинский.
12.15 — «Пазатах нерда моделаш».
12.55 — «Эрзи» яха халхара ансамбль (гIалгIай меттала).
13.30 — «Шун декхарца». Концерт.
14.00 — «Хьалхара дегагIозаленаш». 2-гIа дакъа. «Массадар санна доаца ахка», 7 сери.
16.55, 23.40 — Кердадараш.
17.00 — Конькобежни спорт. Дунен чемпионат. МаIанах. Алма-Атара передача.
18.00 — Ейга атлетика. Европа чемпионат. Венгрера передача.
18.40 — Э. Григ. «Лирически сюита».
19.00 — Баскетбол. СССР чемпионат. МаIанах. 1-ча моттигах матч. ЦСКА — «Жальгирис». Перерыв йолча хана (19.40) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Ужи вайн».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Оаз». Художественни фильм.
23.20 — «Черсий - Балкхаройчене гIолла». Документальни фильм.

6 МАРТ
КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 23.40 — Кердадараш.
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — ДIалокх Г. Арутюняна (чIондарг).
9.20 — «Спортлото» тираж.
9.30 — Будильник.
10.00 — «ГIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — Киноафиша.
12.30 — Ашарий киоск.
13.00 — Юртара сахьат.
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «СелаIад» яха халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Кваг-Хир» (Нигери).
15.15 — «Фаьлг болча хьоашалгIа». «Тенна кхо саг». Художественни фильм.
16.55 — Ейга атлетика. Европа чемпионат. Венгрера трансляци.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Королевский бутерброд». Мультипликационни фильм. «Полет бабочки». Телевизионни документальни фильм.
19.30 — «Игрушка». Художественни фильм (Францн).
21.00 — Ха.
21.40 — Экрана говзанчаш. Любовь Виролайнен. Ленинградски телевидени.
22.40 — Ейга атлетика. Европа чемпионат. Венгрера передача.
23.45 — Моаршал да хьога, Медео. Алма-Атара эстрадни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е дIаотта.
8.15 — Портреташ. «Вахьав поэт Баратынский».
9.55 — «Эрудит», «Седкъилг». Iилма - довзийтара журнал.
10.55 — «Хьехархо волча уронах... 1-ча классе математика урок. ДIахьор РСФСР школа заслуженни хьехархо С. Н. Лысенкова.
11.30 — «Дунен гонахьа». Киноальманах.
12.30 — Экономически знаней лардаш. «Телеэко» яха журнал.
13.00 — Дикача наьха вахар. Академика А. М. Люлька 80 шу дизарга. Iилма - довзийтара фильмаш: «Архип Люлька», «Конструктор тIем тIа», «Конструктор Паликарпов».
14.00 — Конькобежни спорт. Дунен чемпионат. МаIанах. Алма-Атара передача.
15.00 — «Наьна ховли-довзали». Мультипликационни фильм.
15.10 — «Прага — мишта дукхаеза сона из». К. Готт юкъе а волаш телевизионни музыкальни фильм (ЧССР).
15.50 — Ейга атлетика. Европа чемпионат. Венгрера передача.
16.35 — «Эрсий романс». Телевизионни музыкальни абонемент.
17.30 — Мехка театраша хьахьонх «Конотопская Ведьма». И. Франко цIерагIча Киевски Паччахьалкхен Украински Академически драматически театра фильма-спектакла премьера.
19.00 — Еррrгсоюзни балета балетмейстерийи артистийи конкурса лауреатий тIеххьара концерт. Перерыв йолча хана (20.15) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Лордаши овлаши». Мультипликационни фильм.
21.00 — Ха.
21.40 — Концерта дIахододар.
22.40 — Кердадараш.

РАДИОПРОГРАММА

1 МАРТ
ШИНАРА

7.45 — 8.00 «Сельские зори», Хаоттам.
8.15 Республикански газетий обзор.
8.25 Передачай программа.
8.30 — 9.00 Концерт.
9.15 «Бехктокхама дефицит» (нохчий меттала).
9.25 Музыка.
9.30 «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.00 Передачай программа.
16.01 «Рентабельность» лакхъярга». Беседа.
16.16 — 17.00 «Хьалхалаттача коллектива портрет». Гудермесски медицински инструментий заводера концерт-репортаж.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 Объявленеш.

2 МАРТ
КХАЬРА

7.45 — 8.00 «Кийча бий теш бIаьстана?» (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 Республикански газетий обзор.
8.25 Передачай программа.
8.30 — 9.00 Шахбулатов Аднана иллеш.
11.15 Халкъа тIахьожам болх беш ба (гIалгIай меттала).
11.30 Музыка.
11.45 — 12.00 СССР Халкъий метташ дегIадахнара хьакъехьа буржуазни фальсификатораша дувца харцдараш. Беседа (нохчий меттала).
15.15 — 15.45 БIаьстан мукъамаш.
16.00 Передачай программа.
16.00 Передачай программа.
16.01 Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.16 — 17.00 Юрта боахаме хьалхалаттарашта дола концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.40. Объявленеш.

3 МАРТ
ЕРА

7.45 — ДегIаахар юха а увзаш сихдар. Хаоттам.
7.55 — 8.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Димаев СаIидa иллеш.
11.15 — «Патриот».
11.30 — ХIара дезала — квартира (нохчий меттала).
11.40 — Музыка.
11.45 — 12.00 — Дикала кертера критерий.
15.15 — 15.30 — КПСС XIX Еррrгсоюзни конференцена накъадолхаш «Яхье баьннаб хьайбаш леладераш». Назрановски районера передача (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Керда обрядаш — вахаре» (гIалгIай меттала).
17.31 — Кхалнаьха советий гIулакхаши йоакхонашеи (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — «Вахари дии» яха радиожурнал.
18.55 — 19.00 — Музыка.

4 МАРТ
ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Сельские зори». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — Доши гIулакхи цаI долаш (нохчий меттала).
8.40 — 9.00 — Музыка.
11.15 — 12.00 — «Операца вIашагIкхетар» яхача цикла тIара передача (нохчий меттала).
15.15 — 15.30 — «Социализма идеалашта тIехьара къовсамхой кхебе декхарела я школа». Беседа (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «ДоттагIий оазаш».
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — Музыка.
18.00 — Объявленеш.
18.40 — 19.00 — Ший доалахьара цIеноw — паччахьалкхен йоакхо.

5 МАРТ
ШОАТТА

7.45 — 8.00 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — «Саг, автомобиль, никъ» (гIалгIай меттала).
8.30 — 9.00 — Iуйрийнара концерт.
9.15 — Яхье яьннача коллективай перекличка (нохчий меттала).
9.25 — Музыка.
9.30 — «Тхога язду». Письмой обзор (нохчий меттала).
9.45 — 10.00 — Хь. Осмиева стихаш (гIалгIай меттала).
15.15 — «Кагирхойи ха» (нохчий метала).
15.35 — 15.45 — Музыка.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Концерт.
16.35 — 16.55 — «Закон, коллектив, саг» яха радиожурнал.

6 МАРТ
КIИРАНДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Объявленеш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукха еза мелодеш».
11.20 — 12.00 — Джазови музыка концерт.
15.15 — 15.30 — «Эфективни къахьегаман унахцIенача вахарай тIехьа» яха радиожурнал (нохчий меттала).
16.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 — Музыка.
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал дарашта» яха концерт.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен ереи, шоаттеи деношка

СФ05063. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 698.